

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (ПЗ)
з дисципліни Управління економічною діяльністю підприємства

Модуль № 1

ПЗ 1. Тема 1. Управління господарською діяльністю підприємства: сутність, зміст і форми прояву. Класифікація видів діяльності підприємства

Визначення підприємства як економічно самостійної первинної ланки сфери економіки. Місія та цілі підприємства. На підставі встановленої місії визначення загальнофірмових цілей. Головні напрямки діяльності підприємства. Актуальні питання управління економічною діяльністю підприємств. Стратегічні і тактичні цілі управління діяльністю підприємств. Напрями управління діяльністю підприємства. Система економічного управління підприємством. Види діяльності підприємства.

ПЗ 2,3. Тема 2. Характеристика матеріальних активів підприємства Основні засоби підприємства: сутність класифікація, види вартості підприємства

Види активів підприємства. Необоротні активи та оборотні активи підприємства та їх структура. Матеріально-речовинна основа виробництва. Засоби і предмети праці. Основні виробничі засоби підприємства. Укрупнена класифікація основних засобів. Активна та пасивна частини основних виробничих засобів. Структура основних виробничих засобів. Класифікація підприємств за низкою ознак. Визначення виробничої структури підприємств. Види виробничих структур підприємств. Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств.

ПЗ 4,5. Тема 3. Знос, амортизація та відтворення основних фондів підприємства.

Показники ефективності використання ОЗ

Знос основних фондів підприємства. Фізичний знос. Моральний знос. Амортизація основних фондів. Норми амортизації основних фондів. Амортизаційний період. Прискорені методи амортизації. Амортизаційні відрахування. Зменшення залишкової вартості основних фондів.

ПЗ 6. Тема 4. Оборотні засоби підприємства

Визначення оборотних фондів. Склад оборотних фондів. Фонди обігу. Склад та структура оборотних коштів. Елементи оборотних коштів. Дебіторська заборгованість. Джерела формування оборотних коштів.

ПЗ 7. Тема 5. Показники ліквідності та ефективності використання оборотних засобів

Показники ліквідності діяльності підприємства. Коефіцієнти оборотності. Тривалість обігу оборотних коштів.

ПЗ 8. Тема 6. Класифікація і структура сучасних підприємств.

Регламентація діяльності підприємства, Господарський і Цивільний кодекси України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Визначення поняття управління економічною діяльністю підприємств. Види підприємств за різними класифікаційними ознаками.

ПЗ 9. МКР 1

Модуль № 2

ПЗ 10,11. Тема 1. Управління персоналом підприємства: винагороди персоналу, податки та збори з заробітної плати. Продуктивність праці

Персонал підприємства. Кадри підприємства. Професія. Спеціальність. Кваліфікація.

Поділ спеціалістів за кваліфікаційним рівнем. Структура персоналу підприємства. Кадрова політика. Загальна система управління персоналом. Оцінка персоналу. Заробітна плата.

Податки та збори з винагороди. Методи оцінки продуктивності праці.

ПЗ 12,13. Тема 2. Мотивація персоналу

Теорії мотивації персоналу. Матеріальна та нематеріальна мотивація. Сучасні підходи до мотивації кадрів.

ПЗ 14, 15. Тема 3. Управління витратами і доходами підприємства

Поточні витрати підприємства: сутність, класифікація та структура. Кошторис виробництва і собівартість товарної продукції. Порядок розрахунку витрат за статтями калькуляції. Шляхи зниження поточних витрат. Види доходів підприємства. Методи обрахунку доходів підприємства. Фінансові результати діяльності підприємства.

ПЗ 16. Тема 4. Фінансові звіти підприємства. Коефіцієнти рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості

Баланс, звіт про фінансові результати, звіт про рух грошових коштів. Порядок розрахунку та нормативні значення фінансових коефіцієнтів: рентабельності, стійкості, ділової активності.

ПЗ 17. МКР 2

ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ (ПЗ)
з дисципліни Управління економічною діяльністю підприємства

Модуль № 1

ПЗ 1. Тема 1. Управління господарською діяльністю підприємства: сутність, зміст і форми прояву. Класифікація видів діяльності підприємства

Визначення підприємства як економічно самостійної первинної ланки сфери економіки. Місія та цілі підприємства. На підставі встановленої місії визначення загальнофірмових цілей. Головні напрямки діяльності підприємства. Актуальні питання управління економічною діяльністю підприємств. Стратегічні і тактичні цілі управління діяльністю підприємств. Напрями управління діяльністю підприємства. Система економічного управління підприємством. Види діяльності підприємства.

ПЗ 2,3. Тема 2. Характеристика матеріальних активів підприємства Основні засоби підприємства: сутність класифікація, види вартості підприємства

Види активів підприємства. Необоротні активи та оборотні активи підприємства та їх структура. Матеріально-речовинна основа виробництва. Засоби і предмети праці. Основні виробничі засоби підприємства. Укрупнена класифікація основних засобів. Активна та пасивна частини основних виробничих засобів. Структура основних виробничих засобів. Класифікація підприємств за низкою ознак. Визначення виробничої структури підприємств. Види виробничих структур підприємств. Добровільні та інституціональні об'єднання підприємств.

ПЗ 4,5. Тема 3. Знос, амортизація та відтворення основних фондів підприємства.

Показники ефективності використання ОЗ

Знос основних фондів підприємства. Фізичний знос. Моральний знос. Амортизація основних фондів. Норми амортизації основних фондів. Амортизаційний період. Прискорені методи амортизації. Амортизаційні відрахування. Зменшення залишкової вартості основних фондів.

ПЗ 6. Тема 4. Оборотні засоби підприємства

Визначення оборотних фондів. Склад оборотних фондів. Фонди обігу. Склад та структура оборотних коштів. Елементи оборотних коштів. Дебіторська заборгованість. Джерела формування оборотних коштів.

ПЗ 7. Тема 5. Показники ліквідності та ефективності використання оборотних засобів

Показники ліквідності діяльності підприємства. Коефіцієнти оборотності. Тривалість обігу оборотних коштів.

ПЗ 8. Тема 6. Класифікація і структура сучасних підприємств.

Регламентация діяльності підприємства, Господарський і Цивільний кодекси України, Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку. Визначення поняття управління економічною діяльністю підприємств. Види підприємств за різними класифікаційними ознаками.

ПЗ 1. Тема 1. Управління господарською діяльністю підприємства: сутність, зміст і форми прояву. Класифікація видів діяльності підприємства

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Юридична особа
2. Сектор економіки
3. Мета підприємства
4. Місія підприємства
5. Колективний договір
6. Виробничо-технічна єдність підприємства
7. Економічна єдність підприємства
8. Підприємство
9. Статут
10. Адміністративна функція підприємства
11. Технічна функція підприємства
12. Фінансова функція підприємства
13. Комерційна функція підприємства
14. Організаційна єдність підприємства

А) самостійний суб'єкт господарювання, створений компетентним органом державної влади або органом місцевого самоврядування, або іншими суб'єктами для задоволення суспільних та особистих потреб шляхом систематичного здійснення виробничої, науководослідної, торговельної, іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому Господарським кодексом та іншими законами.

Б) організація, яка має у власності, господарському володінні або оперативному управлінні майно, відповідає за своїми зобов'язаннями цим майном, може від свого імені купувати або здійснювати майнові та особисті немайнові права, нести зобов'язання, бути позивачем та відповідачем у суді.

В) забезпечення координації дій всіх працівників, управління персоналом та контролю за результатами праці.

Г) виготовлення продукції або проведення досліджень.

Д) наявність постійного трудового колективу, організаційної структури й апарату управління, організаційних та управлінських регламентів, інформаційної бази тощо.

Е) залучення коштів, необхідних для придбання засобів виробництва та реалізації продукції.

Є) побудова організаційної структури, за якої витрати на управління підприємством були мінімальними при збереженні його ефективності. 6 Економіка підприємства: збірник тестів і задач

Ж) сукупність інституційних одиниць які мають подібні економічні цілі, функції та поведінку.

З) угода між трудовим колективом в особі профспілки та адміністрацією або власником, яка щорічно переглядається і регулює їх виробничі, економічні і трудові відносини.

И) генеральна (головна) мета створення та функціонування підприємства.

К) умовне аналітичне поняття, яке використовується для стислого опису чинників поведінки підприємства.

Л) зібрання обов'язкових правил, що регулюють його взаємовідносини з іншими суб'єктами господарювання, а також індивідуальну діяльність.

М) єдність усіх структурних підрозділів підприємства, включених у єдиний процес виготовлення продукції або окремих частин готового виробу.

Н) єдність методів господарювання, системи обліку та звітності, оцінки діяльності структурних підрозділів

ПЗ 2,3. Тема 2. Характеристика матеріальних активів підприємства Основні засоби підприємства: сутність класифікація, види вартості підприємства

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Основні засоби
2. Виробнича (технологічна) структура основних засобів
3. Активна частина основних засобів
4. Пасивна частина основних засобів
5. Ремонт основних фондів
6. Відновний ремонт
7. Капітальний ремонт
8. Виробнича потужність
9. Дійсний фонд часу
10. Вхідна виробнича потужність
11. Вихідна виробнича потужність
12. Фондовіддача
13. Фондомісткість
14. Наявне устаткування
15. Установлене устаткування
16. Діюче устаткування
17. Коефіцієнт залучення устаткування до виробництва
18. Коефіцієнт інтенсивного завантаження устаткування
19. Коефіцієнт змінності роботи устаткування
20. Коефіцієнт використання календарного (режимного, планового) фонду часу

А) максимально можливий фонд роботи устаткування при заданому режимі за вирахуванням планових витрат часу на капітальний та поточний ремонт.

Б) максимально можливий обсяг випуску продукції (видобутку і перероблення сировини або виконання певних робіт, послуг) за одиницю часу (змiна, доба, місяць, рік) у визначеній номенклатурі й асортименті при повному завантаженні устаткування і виробничих площ з урахуванням прогресивної технології та організації виробництва.

В) відновлення фізичного зношування окремих конструктивних елементів (вузлів, деталей) і під тримання основних фондів у працездатно му стані протягом всього терміну їх служби.

Г) устаткування, залучене до виробництва, незалежно від тривалості його роботи.

Д) особливий вид ремонту основних фондів, що породжується їх зруйнуванням внаслідок стихійних лих, тривалої бездіяльності.

Е) відношення встановленого та діючого устаткування до наявного.

Ж) потужність на початок планового року, що є у розпорядженні підприємств.

З) відношенням фактичної продуктивності устаткування, що використовується на підприємстві, до його нормативної продуктивності, тобто технічно обґрунтованої, прогресивної.

И) відношення робочого фонду часу до календарного (режимного, планового) фонду часу.

К) матеріальні активи, які підприємство утримує з метою використання їх у процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, здавання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік), при цьому їхня вартість переноситься на вартість продукції, що виробляється частинами в міру спрацювання.

Л) устаткування, зараховане на баланс і внесене до інвентарних списків незалежно від стану і місцезнаходження

М) ремонт, що породжується закономірним зношуванням основних фондів і направлений на відновлення їх початкових експлуатаційних характеристик.

Н) відношення загальної суми верстато-змін, відпрацьованих за добу всім устаткуванням, до загальної кількості устаткування.

О) відношення обсягу виготовленої продукції до середньорічної вартості основних фондів.

П) основні засоби, що беруть безпосередню участь у виробничому процесі (машини, устаткування, інструменти, прилади, пристрої вимірювання тощо).

Р) відношенням середньорічної вартості основних фондів до обсягу виготовленої продукції.

С) основні засоби, що забезпечують нормальні умови для здійснення процесу виробництва.

Т) величина потужності на кінець планового року.

У) устаткування, яке змонтоване на місці його експлуатації.

Ф) співвідношення різних груп основних засобів у їх загальній вартості

Задача 1.

Визначте середньорічну вартість основних виробничих фондів підприємства. Вартість основних фондів на початок року становила 14 230 тис. грн., з 1.03 планового року вибувають засоби вартістю 825 тис. грн., а 1.06 планового року вводяться нові фонди вартістю 377 тис. грн.

Розв'язок

Середньорічна вартість основних виробничих фондів розраховується за формулою

$$ОсФ_{\text{ср}} = ОсФ_{\text{п}} - \frac{ОсФ_{\text{виб}} \cdot Т_{\text{м}}}{12} + \frac{ОсФ_{\text{над}} \cdot Т_{\text{м}}}{12},$$

де $ОсФ_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн.; $ОсФ_{\text{п}}$ – основні фонди на початок року, грн.; $ОсФ_{\text{виб}}$ – вартість основних фондів, що вибула, грн.; $ОсФ_{\text{над}}$ – вартість основних фондів, що надійшла, грн.; $Т_{\text{м}}$ – термін експлуатації відповідних фондів протягом року, місяці.

$$\text{ОсФ}_{\text{ср}} = 14230 - \frac{825 \cdot 2}{12} + \frac{377 \cdot 7}{12} = 14312,5 \text{ тис. грн.}$$

Задача 2.

Проаналізувати склад і структуру основних фондів підприємства. Зробити висновки
Структура майна підприємства

№	Показник	РОКИ			Відносне відхилення (+, -)		Питома вага, %		
		2009	2010	2011	2010-2009	2011-2010	2009	2010	2011
	Разом вартість майна, тис. грн., у т.ч.	1401361,0	1379101,0	1545994,0	-1,6	10,8	100,0	100,0	100,0
1.	Залишкова вартість нематеріальних активів	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-
2.	Незавершене будівництво	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-
3.	Залишкова вартість основних фондів	1397766,0	1374935,0	1540313,0	-1,7	10,7	99,7	99,7	99,6
3.1.	Земельні ділянки				-	-	-	-	-
3.2.	Будинки, споруди та передавальні пристрої	1396702,3	1373702,0	1539290,0	-1,7	10,8	99,7	99,6	99,6
3.3.	Машини та обладнання	39,3	30,0	24,0	-31,0	-25,0	0,0	0,0	0,0
3.4.	Транспортні засоби	48,0	33,0	8,0	-45,5	-312,5	0,0	0,0	0,0
3.5.	Інші основні засоби	945,4	1133,0	962,0	16,6	-17,8	0,1	0,1	0,1
3.6.	Бібліотечні фонди	17,1	14,0	1,0	-22,1	-1300,0	0,0	0,0	0,0
3.7.	Малоцінні необоротні матеріальні активи	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-
3.5.	Інструменти, прилади, інвентар, меблі	13,0	23,0	27,0	43,5	14,8	0,0	0,0	0,0
4.	Інші необоротні активи	0,0	0,0	0,0	-	-	-	-	-

Загальна вартість майна представляє собою суму вартості основних і оборотних фондів. Так, за аналізований період в загальній вартості майна частка вартості оборотних фондів складає 0,4%, відповідно частка вартості основних фондів – 99,6 %.

Збільшення вартості по всіх групах основних фондів зумовлює підвищення рівня фондозабезпеченості та фондоозброєності праці, що сприяє підвищенню продуктивності праці і навпаки.

Задача 3.

Розрахувати показники руху основних фондів, якщо їх вартість на початок року становить 10 144 тис. грн., надійшло основних фондів – 2 143 тис. грн., вибуло – 894 тис. грн.

Розв'язок

1. Наявність основних фондів на кінець року:

$$\text{ОсФк} = \text{ОсФп} + \text{ОсФнад} - \text{ОсФвиб},$$

де ОсФк – вартість основних фондів на кінець року, грн.; ОсФп – вартість основних фондів на початок року, грн.; ОсФнад – вартість основних фондів, що надійшла протягом року, грн.; ОсФвиб – вартість основних фондів, що вибула протягом року, грн.

$$\text{ОсФк} = 10\,144 + 2\,143 - 894 = 11\,393 \text{ тис. грн.}$$

2. Річний приріст:

$$\Delta\text{ОсФ} = \text{ОсФк} - \text{ОсФп},$$

де $\Delta\text{ОсФ}$ – річний приріст основних фондів, грн.; ОсФк – вартість основних фондів на кінець року, грн.; ОсФп – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$\Delta\text{ОсФ} = 11\,393 - 10\,144 = 1\,249 \text{ тис. грн.}$$

3. Коефіцієнт зростання основних фондів:

$$K_{\text{зр}} = \frac{\text{ОсФ}_\text{к}}{\text{ОсФ}_\text{п}} \cdot 100 \%,$$

де $K_{\text{зр}}$ – коефіцієнт зростання основних фондів, %; ОсФк – вартість основних фондів на кінець року, грн.; ОсФп – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$K_{\text{зр}} = \frac{11\,393}{10\,144} \cdot 100 = 112,3 \%$$

4. Темп приросту основних фондів:

$$T_{\text{пр}} = \frac{\Delta\text{ОсФ}}{\text{ОсФ}_\text{п}} \cdot 100 \%,$$

де $T_{\text{пр}}$ – темп приросту основних фондів, %; $\Delta\text{ОсФ}$ – річний приріст основних фондів, грн.; ОсФп – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$T_{\text{пр}} = \frac{1\,249}{10\,144} \cdot 100 = 12,3 \%$$

5. Коефіцієнт відновлення основних фондів:

$$K_{\text{від}} = \frac{\text{ОсФ}_{\text{над}}}{\text{ОсФ}_\text{к}} \cdot 100 \%,$$

де $K_{\text{від}}$ – коефіцієнт відновлення основних фондів, %; ОсФнад – вартість основних фондів, що надійшла протягом року, грн.; ОсФк – вартість основних фондів на кінець року, грн.;

$$K_{\text{від}} = \frac{2\,143}{11\,393} \cdot 100 = 18,8 \%$$

6. Коефіцієнт вибуття основних фондів:

$$K_{\text{виб}} = \frac{\text{ОсФ}_{\text{виб}}}{\text{ОсФ}_{\text{п}}} \cdot 100 \%,$$

де $K_{\text{виб}}$ – коефіцієнт вибуття основних фондів, %; $\text{ОсФ}_{\text{виб}}$ – вартість основних фондів, що вибула протягом року, грн.; $\text{ОсФ}_{\text{п}}$ – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$K_{\text{виб}} = \frac{894}{10\,144} \cdot 100 = 8,8 \%$$

7. Термін оновлення основних фондів:

$$T_{\text{он}} = \frac{100}{K_{\text{від}} - K_{\text{виб}}},$$

де $T_{\text{он}}$ – термін оновлення основних фондів, років; $K_{\text{від}}$ – коефіцієнт відновлення основних фондів, %; $K_{\text{виб}}$ – коефіцієнт вибуття основних фондів, %.

$$T_{\text{он}} = \frac{100}{18,8 - 8,8} = 10 \text{ років.}$$

8. Коефіцієнт заміни (простого відтворення) основних фондів:

$$K_{\text{пр.он}} = \frac{\text{ОсФ}_{\text{виб}}}{\text{ОсФ}_{\text{над}}} \cdot 100 \%,$$

де $K_{\text{пр.он}}$ – коефіцієнт заміни (простого відтворення) основних фондів, %; $\text{ОсФ}_{\text{виб}}$ – вартість основних фондів, що вибули протягом року, грн.; $\text{ОсФ}_{\text{над}}$ – вартість основних фондів, що надійшли протягом року, грн.

$$K_{\text{пр.он}} = \frac{894}{2\,143} \cdot 100 = 41,7 \%$$

9. Коефіцієнт розширеного відтворення основних фондів:

$$K_{\text{роз.он}} = \frac{\Delta\text{ОсФ}}{\text{ОсФ}_{\text{над}}},$$

де $K_{\text{роз.он}}$ – коефіцієнт розширеного відтворення основних фондів, %; $\Delta\text{ОсФ}$ – річний приріст основних фондів, грн.; $\text{ОсФ}_{\text{над}}$ – вартість основних фондів, що надійшла протягом року, грн.

$$K_{\text{роз.он}} = \frac{1\,249}{2\,143} \cdot 100 = 58,3 \%$$

Задача 4.

Розрахувати коефіцієнт вибуття, коефіцієнт росту, коефіцієнт відновлення основних фондів, якщо їх вартість на початок року становить 10 000 тис. грн., на кінець року – 10 400 тис. грн., надійшло – 1 000 тис. грн., вибуло – 600 тис. грн.

Розв'язок

1. Коефіцієнт вибуття основних фондів:

$$K_{\text{виб}} = \frac{\text{ОсФ}_{\text{виб}}}{\text{ОсФ}_{\text{п}}} \cdot 100 \%,$$

де $K_{\text{виб}}$ – коефіцієнт вибуття основних фондів, %; $\text{ОсФ}_{\text{виб}}$ – вартість основних фондів, що вибули протягом року, грн.; $\text{ОсФ}_{\text{п}}$ – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$K_{\text{виб}} = \frac{600}{10\,000} \cdot 100 = 6 \%$$

2. Коефіцієнт росту основних фондів:

$$K_p = \frac{ОсФ_k}{ОсФ_n} \cdot 100 \%,$$

де K_p – коефіцієнт росту основних фондів, %; $ОсФ_k$ – вартість основних фондів на кінець року, грн.; $ОсФ_n$ – вартість основних фондів на початок року, грн.

$$K_p = \frac{10\,400}{10\,000} \cdot 100 = 104 \%.$$

3. Коефіцієнт відновлення основних фондів:

$$K_{від} = \frac{ОсФ_{над}}{ОсФ_k} \cdot 100 \%,$$

де $K_{від}$ – коефіцієнт відновлення основних фондів, %; $ОсФ_{над}$ – вартість основних фондів, що надійшла протягом року, грн.; $ОсФ_k$ – вартість основних фондів на кінець року, грн.

$$K_{від} = \frac{1\,000}{10\,400} \cdot 100 = 9,6 \%.$$

Задача 5.

Визначити основні показники ефективності використання основних виробничих фондів (прибуток, валову продукцію, фондівіддачу, фондомісткість, рівень рентабельності фондів, термін окупності капіталовкладень) за такими даними: повна собівартість продукції – 3 000 тис. грн.; рівень рентабельності – 50 %; вартість основних виробничих фондів – 10 000 тис. грн.

Розв'язок

1. Прибуток:

$$Пр = \frac{ПС \cdot Р}{100 \%},$$

де $Пр$ – прибуток підприємства, грн.; $ПС$ – повна собівартість продукції підприємства, грн.; $Р$ – рівень рентабельності підприємства, %.

$$Пр = \frac{3\,000 \cdot 50}{100} = 1\,500 \text{ тис. грн.}$$

2. Валова продукція:

$$ВП = ПС + Пр,$$

де $ВП$ – валова продукція підприємства, грн.; $ПС$ – повна собівартість продукції підприємства, грн.; $Пр$ – прибуток підприємства, грн.

$$ВП = 3\,000 + 1\,500 = 4\,500 \text{ тис. грн}$$

3. Фондовіддача:

$$ФВ = \frac{ВП}{ОсФ_{ср}},$$

де $ФВ$ – фондівіддача основних фондів, грн.; $ВП$ – валова продукція підприємства, грн.; $ОсФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн.

$$ФВ = \frac{4\,500}{10\,000} = 0,45 \text{ грн.}$$

4. Фондомісткість:

$$\Phi_M = \frac{ОсФ_{ср}}{ВП},$$

де Φ_M – фондомісткість основних фондів, грн.; $ОсФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн.; $ВП$ – валова продукція підприємства, грн.

$$\Phi_M = \frac{10\,000}{4\,500} = 2,2 \text{ грн.}$$

5. Рівень рентабельності фондів:

$$P_{\phi} = \frac{Пр}{ОсФ_{ср}} \cdot 100 \%,$$

де P_{ϕ} – рівень рентабельності фондів, %; $Пр$ – прибуток підприємства, грн.; $ОсФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн

$$P_{\phi} = \frac{1\,500}{10\,000} \cdot 100 \% = 15 \%.$$

6. Термін окупності капіталовкладень:

$$T_{ок} = \frac{ОсФ_{ср}}{Пр},$$

де $T_{ок}$ – термін окупності капіталовкладень, років; $ОсФ_{ср}$ – середньорічна вартість основних фондів підприємства, грн.; $Пр$ – прибуток підприємства, грн

$$T_{ок} = \frac{10\,000}{1\,500} = 6,7 \text{ років.}$$

Задача 6.

Кількість умовних ремонтів за рік – 25, виробнича площа – 150 м^2 , середньооблікова чисельність працівників – 12 осіб, вартість ремонтних робіт за рік – 240 тис. грн., виробничі витрати за рік – 200 тис. грн., вартість основних фондів – 270 тис. грн., прибуток – 40 тис. грн. Визначити фондозабезпеченість ремонтної майстерні, фондоозброєність, фондовіддачу, продуктивність праці, ефективність використання виробничої площі, прибуток на одного працівника і на 1 м^2 виробничої площі, собівартість одного умовного ремонту, рівень рентабельності ремонтних робіт.

Розв'язок

1. Фондозабезпеченість:

$$\Phi_{заб} = \frac{ОсФ}{ПЛ_v},$$

де $\Phi_{заб}$ – фондозабезпеченість підприємства, грн./ м^2 ; $ОсФ$ – вартість основних фондів підприємства, грн.; $ПЛ_v$ – виробнича площа підприємства, м^2 .

$$\Phi_{заб} = \frac{270\,000}{150} = 1\,800 \text{ грн./м}^2.$$

2. Фондоозброєність:

$$\Phi_{озб} = \frac{ОсФ}{ЧП_{с.о}},$$

де $\Phi_{озб}$ – фондоозброєність праці, грн./особу; $ОсФ_{ср}$ – вартість основних фондів підприємства, грн.; $ЧП_{с.о}$ – середньооблікова чисельність працівників, осіб.

$$\Phi_{озб} = \frac{270\,000}{12} = 22\,500 \text{ грн.}$$

3. Фондовіддача:

$$\Phi В = \frac{ВП}{ОсФ},$$

де ФВ – фондвіддача основних фондів, грн.; ВП – вартість ремонтних робіт за рік, грн.; ОсФср – вартість основних фондів підприємства, грн.

$$\Phi В = \frac{ВП}{ОсФ},$$

4. Продуктивність праці:

$$ПП = \frac{ВП}{ЧП_{с.о}},$$

де ПП – продуктивність праці, грн./особу; ВП – вартість ремонтних робіт за рік, грн.; ЧПс.о – середньооблікова чисельність працівників, осіб.

$$ПП = \frac{240}{12} = 20 \text{ тис. грн./особу.}$$

5. Ефективність використання продуктивної площі:

$$Еф_{пл} = \frac{ВП}{ПЛ_{в}},$$

де Ефпл – ефективність використання продуктивної площі, грн./м²; ВП – вартість ремонтних робіт за рік, грн.; ПЛв – виробнича площа підприємства, м²

$$Еф_{пл} = \frac{240\ 000}{150} = 1\ 600 \text{ грн./м}^2.$$

6. Прибуток на одного працівника:

$$Пр_{чп} = \frac{Пр}{ЧП_{с.о}},$$

де Прчп – прибуток на одного працівника, грн./особу; Пр – прибуток підприємства, грн.; ЧПс.о – середньооблікова чисельність працівників, осіб.

$$Пр_{чп} = \frac{40\ 000}{12} = 3\ 333 \text{ грн.}$$

7. Прибуток на 1 м² продуктивної площі:

$$Пр_{пл} = \frac{Пр}{ПЛ_{в}},$$

де Прпл – прибуток на 1 м² продуктивної площі, грн.; Пр – прибуток підприємства, грн.; ПЛв – виробнича площа підприємства, м²

$$Пр_{пл} = \frac{40\ 000}{150} = 267 \text{ грн.}$$

8. Собівартість одного умовного ремонту:

$$С_{умр} = \frac{ВВ}{К_{умр}},$$

де Сум.р – собівартість одного умовного ремонту, грн.; ВВ – виробничі витрати, грн.; Кум.р – кількість умовних ремонтів за рік

$$С_{умр} = \frac{200}{25} = 8 \text{ тис. грн.}$$

9. Рівень рентабельності ремонтних робіт:

$$Р_{ремр} = \frac{Пр}{ВВ} \cdot 100 \%,$$

де $P_{рем.р}$ – рівень рентабельності ремонтних робіт, %; $Пр$ – прибуток підприємства, грн.; $ВВ$ – виробничі витрати підприємства, грн.

$$P_{рем.р} = \frac{40}{200} \cdot 100 = 20 \%$$

Задача 7. Визначити загальний коефіцієнт зносу трактора, введеного у дію 4 роки назад, якщо його початкова вартість становить 30 тис. дол., вартість капітального ремонту – 12 тис. дол., середньорічний приріст продуктивності праці у країні – 4 %.

Розв'язок

1. Коефіцієнт фізичного зносу трактора:

$$K_{ф.зн} = \frac{PM_{кап}}{ПрВ},$$

де $K_{ф.зн}$ – коефіцієнт фізичного зносу трактора; $PM_{кап}$ – вартість капітального ремонту, дол.; $ПрВ$ – первісна (початкова) вартість трактора, дол.

$$K_{ф.зн} = \frac{12}{30} = 0,4.$$

2. Коефіцієнт морального зносу трактора:

$$K_{м.зн} = \frac{ПрВ - ВдВ}{ПрВ},$$

де $K_{м.зн}$ – коефіцієнт морального зносу трактора;

$ПрВ$ – первісна вартість трактора, дол.; $ВдВ$ – відновна вартість трактора, дол. При цьому:

$$ВдВ = \frac{ПрВ}{\left(1 + \frac{\DeltaПП\%}{100}\right)^T},$$

де $ВдВ$ – відновна вартість трактора, дол.; $ПрВ$ – первісна (початкова) вартість трактора, грн.; $\DeltaПП\%$ – відносний приріст продуктивності праці в країні, %; T – термін корисного використання трактора, років

$$ВдВ = \frac{30\,000}{\left(1 + \frac{4}{100}\right)^4} = 25\,644,13 \text{ грн.}$$

Тоді:

$$K_{м.зн} = \frac{30\,000 - 25\,644,13}{30\,000} = 0,145.$$

3. Загальний коефіцієнт зносу трактора:

$$K_{заг.зн} = 1 - (1 - K_{ф.зн}) \cdot (1 - K_{м.зн}),$$

де $K_{заг.зн}$ – загальний коефіцієнт зносу трактора; $K_{ф.зн}$ – коефіцієнт фізичного зносу трактора; $K_{м.зн}$ – коефіцієнт морального зносу трактора

$$K_{заг.зн} = 1 - (1 - 0,4) \cdot (1 - 0,145) = 0,487.$$

ПЗ 4,5. Тема 3. Знос, амортизація та відтворення основних фондів підприємства.

Задача 1.

Підприємство придбало верстат, його первісна вартість – 10 тис. грн., очікуваний строк використання – 5 років, ліквідаційна вартість – 1 тис. грн. Розрахувати прямолінійним методом щорічну суму зносу та залишкову вартість.

Розв'язок:

Період використання	Річна сума амортизації	Сума зносу	Залишкова вартість
1 рік	$(10000-1000)/5=1800$	1800	$10000-1800=8200$
2 рік	$(10000-1000)/5=1800$	3600	$8200-1800=6400$
3 рік	$(10000-1000)/5=1800$	5400	$6400-1800=4600$
4 рік	$(10000-1000)/5=1800$	7200	$4600-1800=2800$
5 рік	$(10000-1000)/5=1800$	9000	$2800-1800=1000$

Задача 2.

Та сама умова. Розрахувати щорічну суму зносу та залишкову вартість методом зменшення залишкової вартості. Розв'язок: Норма амортизації розраховується за формулою

$$H_A = \left[1 - \sqrt[5]{\frac{1000}{10000}} \right] * 100\% = 36,9\%$$

$$\text{Амортизація} = H_A \times \text{Вартість}_{\text{Залишкова}}$$

Період використання	Річна сума амортизації	Сума зносу	Залишкова вартість
1 рік	$10000 * 36,9\% = 3690$	3690	$10000 - 3690 = 6310$
2 рік	$6310 * 36,9\% = 2328$	$3690 + 2328 = 6018$	$6310 - 2328 = 3982$
3 рік	$3982 * 36,9\% = 1470$	$6018 + 1470 = 7488$	$3982 - 1470 = 2512$
4 рік	$2512 * 36,9\% = 927$	$7488 + 927 = 8415$	$2512 - 927 = 1585$
5 рік	$1585 * 36,9\% = 585$	$8415 + 585 = 9000$	$1585 - 585 = 1000$

Задача 3.

Та сама умова. Розрахувати щорічну суму зносу та залишкову вартість методом прискореного зменшення залишкової вартості (подвійно-залишковим). Розв'язок: Норма амортизації розраховується за формулою:

$$H_A = 100\% / 5 \text{ років} \times 2 = 40\%$$

$$\text{Амортизація} = H_A \times \text{Вартість}_{\text{Залишкова}}$$

Період використання	Річна сума амортизації	Сума зносу	Залишкова вартість
1 рік	$40\% * 10000 = 4000$	4000	$10000 - 4000 = 6000$
2 рік	$40\% * 6000 = 2400$	$4000 + 2400 = 6400$	$6000 - 2400 = 3600$
3 рік	$40\% * 3600 = 1440$	$6400 + 1440 = 7840$	$3600 - 1440 = 2160$
4 рік	$40\% * 2160 = 864$	$7840 + 864 = 8704$	$2160 - 864 = 1296$
5 рік	$1296 - 1000 = 296$	$8704 + 296 = 9000$	$1296 - 296 = 1000$

Задача 4.

Та сама умова. Розрахувати щорічну суму зносу та залишкову вартість кумулятивним методом.

Розв'язок:

$$1+2+3+4+5=15$$

$$K_{K1}=5/15; K_{K2}=4/15; K_{K3}=3/15; K_{K4}=2/15; K_{K5}=1/15$$

Період використання	Річна сума амортизації	Сума зносу	Залишкова вартість
1 рік	$(9000*5/15)=3000$	3000	$10000-3000=7000$
2 рік	$(9000*4/15)=2400$	$3000+2400=5400$	$7000-2400=4600$
3 рік	$(9000*3/15)=1800$	$5400+1800=7200$	$4600-1800=2800$
4 рік	$(9000*2/15)=1200$	$7200+1200=8400$	$2800-1200=1600$
5 рік	$(9000*1/15)=600$	$8400+600=9000$	$1600-600=1000$

Задача 5.

Підприємство придбало автомобіль вартістю 10 тис. дол., його ліквідаційна вартість 1 тис. дол. Запланований пробіг авто – 90 тис. км. За перший рік експлуатації авто ним було пройдено: у січні 3 тис. км, лютому - 2 тис. км., березні – 5 тис. км., квітні – 4 тис. км., травні – 1 тис. км. Розрахувати амортизацію виробничим методом

Розв'язок:

$$H_A = \frac{10000 - 1000}{90000} = 0,1$$

Період використання	Кілометри пробігу за місяць	Сума амортизації	Залишкова вартість
Січень	3000	$3000*0,1=300$	$10000-300=9700$
Лютий	2000	$2000*0,1=200$	$9700-200=9500$
Березень	5000	$5000*0,1=500$	$9500-500=9000$
Квітень	4000	$4000*0,1=400$	$9000-400=8600$
Травень	1000	$1000*0,1=100$	$8600-100=8500$... і т.д

ПЗ 6. Тема 4. Оборотні засоби підприємства

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Оборотні фонди
2. Оборотні кошти
3. Власні оборотні кошти
4. Оборотні виробничі засоби
5. Виробничі запаси
6. Незавершене виробництво
7. Напівфабрикати власного виготовлення
8. Витрати майбутніх періодів
9. Норма витрат матеріальних ресурсів
10. Норма оборотних коштів
11. Норматив оборотних коштів
12. Абсолютне вивільнення оборотних коштів
13. Відносне вивільнення оборотних коштів
14. Транспортний запас

15. Поточний запас
16. Підготовчий (технологічний) запас
17. Резервний (страховий запас)
18. Коефіцієнт оборотності
19. Коефіцієнт завантаження оборотних коштів

А) мінімальні запаси товарно-матеріальних цінностей для організації безперебійного виробничого процесу, що розраховується в днях запасу.

Б) оборотні кошти, що обслуговують сферу виробництва і виступають у вигляді предметів праці.

В) грошовий вираз вартості мінімальних запасів товарноматеріальних цінностей.

Г) предмети праці, які повністю були оброблені в одному виробничому підрозділі (цеху), але подальше оброблення повинні пройти в інших підрозділах (цехах).

Д) запас, що створюється на період з моменту оплати виставленого постачальником рахунку до прибуття вантажу на склад підприємства.

Е) запас, що створюється для забезпечення безперебійного процесу виробництва матеріальними ресурсами в період між двома черговими поставками.

Ж) сукупність коштів, що забезпечує поточну діяльність підприємства.

З) коефіцієнт (показник), що відображає пряме зменшення залишків оборотних коштів порівняно з їх нормативом (або із залишками попереднього періоду) при збереженні або підвищенні обсягів реалізації продукції за розрахунковий період.

И) показник, що відображає стабільність або зростання оборотних коштів при зростанні обсягів реалізації продукції.

К) запас, що формується на випадок можливих перебоїв у постачанні (інших непередбачених обставин).

Л) кошти, які постійно перебувають у розпорядженні підприємства і формуються за рахунок власних ресурсів.

М) запас, що створюється на період, необхідний для приймання, складування та підготовки до виробничого використання (надання сировині якостей, за яких можливе її використання).

Н) частина оборотних фондів, до складу яких входять сировина, основні та допоміжні матеріали, куповані напівфабрикати та комплектуючі вироби, паливо, тара і тарні матеріали, запасні частини для ремонту, інші матеріали.

О) предмети праці, які перебувають у процесі виробництва на різних стадіях оброблення безпосередньо на робочих місцях у цехах, на дільницях, або ж у процесі транспортування під одного робочого місця до іншого.

П) гранично допустима величина витрат на виготовлення продукції за умов конкретного виробництва з урахуванням застосування найпрогресивнішої технології та сировини (матеріалів) найвищого гатунку.

Р) коефіцієнт, який показує, скільки оборотів здійснили оборотні кошти за певний період часу.

С) частина виробничих фондів, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, при цьому переносять усю свою вартість на створювану продукцію і змінюють свою натуральну форму. Речовим змістом оборотних фондів є предмети праці, які в процесі виробництва перетворюються в готову продукцію, становлячи її матеріальну основу, або сприяють її створенню.

Т) коефіцієнт, який визначає скільки оборотних коштів припадає на одну грошову одиницю (гривню) реалізованої продукції за певний період.

У) грошові витрати, що були здійснені в даному періоді, але на собівартість продукції будуть віднесені частина ми в наступних періодах

Задача 1

Розрахувати норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві, якщо протягом року планується виробити 1 000 ц продукції, собівартість якої становить 183 грн./ц. Тривалість циклу виробництва 9 днів, на його початку витрачається 405 грн.

Розв'язок

1. Коефіцієнт наростання витрат становить:

$$K_{\text{нар.в}} = \frac{ВВ_{\text{п}} + 0,5 \cdot C}{ВВ_{\text{п}} + C},$$

де $K_{\text{нар.в}}$ – коефіцієнт наростання витрат; $ВВ_{\text{п}}$ – виробничі витрати на початку циклу виробництва, грн.; C – собівартість виробництва продукції, грн./ц; $0,5$ – коефіцієнт перерахунку незавершеного виробництва у готову продукцію.

$$K_{\text{нар.в}} = \frac{405 + 0,5 \cdot 183}{405 + 183} = 0,844.$$

2. Норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві становить:

$$НМ_{\text{н.в}} = \frac{ОВ \cdot C \cdot T_{\text{в.ц}} \cdot K_{\text{нар.в}}}{T_{\text{к}}},$$

де $НМ_{\text{н.в}}$ – норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві, грн.; $ОВ$ – обсяг виробництва продукції за рік, ц; C – собівартість продукції, грн./ц; $T_{\text{в.ц}}$ – тривалість виробничого циклу, днів; $K_{\text{нар.в}}$ – коефіцієнт наростання витрат; $T_{\text{к}}$ – календарна тривалість періоду (рік), днів.

$$НМ_{\text{н.в}} = \frac{1000 \cdot 183 \cdot 9 \cdot 0,84}{360} = 3843 \text{ грн.}$$

Задача 2

Визначити потребу у виробничих запасах за даними таблиці 1.

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку потреби в нафтопродуктах у СВК “Зоря”, 2020 р.

показники	Квартал				Всього
	I	II	III	IV	
Спожито нафтопродуктів, грн.	4301	51255	97000	64906	217462
Дні в обороті	334	245	153	61	x

Розв'язок

1. Календарна завантаженість нафтопродуктів в обороті:

$$Зв_{\text{з}}^{\text{к}} = C_{\text{з}} \cdot T_{\text{к}},$$

де $Зв_{\text{з}}^{\text{к}}$ – календарна завантаженість нафтопродуктів (запасів) в обороті, грн.; $C_{\text{з}}$ – споживання нафтопродуктів (запасів) протягом року, грн.; $T_{\text{к}}$ – календарна тривалість періоду (рік), днів.

$$Зв_{\text{з}}^{\text{к}} = 217462 \cdot 365 = 79373630 \text{ грн}$$

2. Річна завантаженість нафтопродуктів в обороті:

$$ЗВ_3^P = \sum_{i=1}^n C_{3_i} \cdot D_{об_i},$$

де $ЗВ_3^P$ – річна завантаженість нафтопродуктів в обороті, грн.; $С$ – споживання нафтопродуктів у i -му кварталі, грн.; $Д_{об_i}$ – дні в обороті нафтопродуктів у i -му кварталі

$$ЗВ_3^P = 4\,301 \cdot 334 + 51\,255 \cdot 245 + 97\,000 \cdot 153 + 64\,906 \cdot 61 = 32\,794\,275 \text{ грн}$$

3. Коефіцієнт наростання споживання запасів:

$$K_{нар.з} = \frac{ЗВ_3^P}{ЗВ_3^K},$$

де $K_{нар.з}$ – коефіцієнт наростання споживання запасів; $Зрз$ – річна завантаженість нафтопродуктів в обороті, грн.; $Звкз$ – календарна завантаженість нафтопродуктів в обороті, грн

$$K_{нар.з} = \frac{32\,794\,275}{79\,373\,630} = 0,413.$$

4. Час знаходження запасів в обороті:

$$T_{об} = \frac{З_3^P}{С_3},$$

де $T_{об}$ – тривалість обороту запасів, днів; $Зрз$ – річна завантаженість нафтопродуктів в обороті, грн.; $Сз$ – споживання нафтопродуктів (запасів) протягом року, грн.

$$T_{об} = \frac{32\,794\,275}{217\,462} = 151 \text{ днів.}$$

5. Норма запасів:

$$НРз = T_{об} \cdot K_{нар.з},$$

де $НРз$ – норма запасів нафтопродуктів, днів; $T_{об}$ – тривалість обороту запасів, днів; $K_{нар.з}$ – коефіцієнт наростання споживання запасів;

$$НРз = 151 \cdot 0,413 = 62,4 \text{ днів.}$$

6. Середньоденне споживання запасів:

$$С_д = \frac{С_3}{365},$$

де $С_д$ – середньоденне споживання запасів нафтопродуктів, грн.; $Сз$ – споживання нафтопродуктів протягом року, грн.

$$С_д = \frac{217\,462}{365} = 596 \text{ грн.}$$

7. Норматив виробничого запасу:

$$НМз = Сд \cdot НРз$$

де НМз – норматив запасу нафтопродуктів, грн.; Сд – середньоденне споживання запасів нафтопродуктів, грн.; НРз – норма запасів нафтопродуктів, днів

$$НМз = 596 \cdot 62,3 = 37\,131 \text{ грн.}$$

8. Норматив на наступні роки у відсотках до річного обсягу виробничого споживання:

$$НМ_{з\%} = \frac{НМз}{Сз} \cdot 100 \%,$$

де НМз% – норматив запасу нафтопродуктів у відсотках до річного обсягу виробничого споживання, %; НМз – норматив запасу нафтопродуктів, грн.; Сз – споживання нафтопродуктів протягом року, грн

$$НМ_{з\%} = \frac{37\,131}{217\,462} \cdot 100 = 17,1 \%$$

Задача 3.

У плановому періоді внаслідок впровадження організаційно-технічних заходів час одного обороту оборотних активів зменшиться до 58 днів. У базовому періоді обсяг реалізованої продукції становив 32 млн. грн., а середньорічний залишок нормованих оборотних активів – 5,5 млн. грн. Визначити, на скільки днів скоротиться період обороту оборотних активів та абсолютну суму вивільнених оборотних активів

Розв'язок

1. Середньорічний залишок нормованих оборотних активів за умови, що обсяг реалізованої продукції не змінився:

$$\bar{З}_{пл} = \frac{T_{об}^{пл} \cdot Вр_{пл}}{360},$$

де $\bar{З}_{пл}$ – середньорічний залишок нормованих оборотних активів, грн.; $T_{об}^{пл}$ – тривалість одного обороту оборотних активів у плановому періоді, днів; $Вр_{пл}$ – виручка від реалізації продукції у плановому періоді, грн

$$\bar{З}_{пл} = \frac{58 \cdot 32}{360} = 5,15 \text{ млн. грн.}$$

2. Період обороту оборотних активів у базовому періоді:

$$T_{об}^б = \frac{360 \cdot \bar{З}_б}{Вр_б},$$

де $T_{об}^б$ – тривалість одного обороту оборотних активів у базовому періоді, днів; $\bar{З}_б$ – середньорічний залишок нормованих оборотних активів у базовому періоді, грн.; $Вр_б$ – виручка від реалізації продукції у базовому періоді, грн.

$$T_{об}^б = \frac{360 \cdot 5,5}{32} = 62 \text{ дні.}$$

3. Період обороту оборотних активів скоротиться на:

$$\Delta T_{об} = T_{об}^б - T_{об}^{пл},$$

де $\Delta T_{об}$ – абсолютне скорочення обороту оборотних активів, днів; $T_{об}^б$, $T_{об}^{пл}$ – тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у базовому та плановому періодах, днів.

$$\Delta T_{об} = 62 - 58 = 4 \text{ дні.}$$

4. Сума вивільнених нормованих оборотних активів:

$$\Delta Z = \bar{Z}_б - \bar{Z}_{пл},$$

де ΔZ – сума вивільнених нормованих оборотних активів, грн.; $\bar{Z}_б$, $\bar{Z}_{пл}$ – середньорічний залишок нормованих оборотних активів відповідно у базовому та плановому періодах, грн.;

$$\Delta Z = 5,5 - 5,15 = 0,35 \text{ млн. грн}$$

ПЗ 7. Тема 5. Показники ліквідності та ефективності використання оборотних засобів

Задача 1

Визначити суму обороту, коефіцієнт оборотності оборотного капіталу, тривалість одного обороту, якщо виручка від реалізації продукції 10 000 тис. грн., вартість переведеного в основне стадо молодняка – 400 тис. грн., вартість тварин, вибракуваних з основного стада – 360 тис. грн., середньорічна вартість оборотного капіталу – 8 000 тис. грн.

Розв'язок

1. Сума обороту оборотного капіталу:

$$CO = Vr + TV_{над} - TV_{виб},$$

де CO – сума обороту оборотного капіталу, грн.; Vr – виручка від реалізації продукції, грн.; $TV_{над}$ – вартість переведеного в основне стадо молодняка, грн.; $TV_{виб}$ – вартість тварин, вибракуваних з основного стада, грн.

$$CO = 10\,000 + 400 - 360 = 10\,040 \text{ тис. грн.}$$

2. Коефіцієнт оборотності оборотного капіталу:

$$K_{об} = \frac{CO}{OA_{ср}},$$

де $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу; CO – сума обороту оборотного капіталу, грн.; $OA_{ср}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн

$$K_{об} = \frac{10\,040}{8\,000} = 1,255.$$

3. Тривалість одного обороту оборотного капіталу:

$$T_{об} = \frac{360}{K_{об}},$$

де $T_{об}$ – тривалість одного обороту оборотного капіталу, днів; $K_{об}$ – коефіцієнт обороту оборотного капіталу.

$$T_{об} = \frac{360}{1,255} = 287 \text{ днів.}$$

Задача 2.

Визначити показники використання оборотного капіталу (коефіцієнт оборотності, коефіцієнт завантаження, тривалість обороту, рівень рентабельності оборотного капіталу), якщо виручка підприємства від реалізації продукції становила 4 400 тис. грн., вартість середньорічного залишку оборотних фондів – 550 тис. грн., прибуток підприємства – 480 тис. грн.

Розв'язок

1. Коефіцієнт обороту оборотного капіталу

$$K_{об} = \frac{Вр}{ОА_{ср}},$$

де $K_{об}$ – коефіцієнт обороту оборотного капіталу; $Вр$ – виручка від реалізації продукції, грн.; $ОА_{ср}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн.

$$K_{об} = \frac{4\,400}{550} = 8 \text{ обертів.}$$

2. Коефіцієнт завантаження оборотного капіталу:

$$K_{зав} = \frac{ОА_{ср}}{Вр},$$

де $K_{зав}$ – коефіцієнт завантаження оборотного капіталу; $ОА_{ср}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн.; $Вр$ – виручка від реалізації продукції, грн.

$$K_{зав} = \frac{550}{4\,400} = 0,125.$$

3. Тривалість одного обороту:

$$T_{об} = \frac{Дк}{K_{об}},$$

$T_{об}$ – тривалість одного обороту оборотного капіталу, днів; $Дк$ – календарна кількість днів у періоді; $K_{об}$ – коефіцієнт оборотності оборотного капіталу.

$$T_{об} = \frac{360}{8} = 45 \text{ днів.}$$

4. Рівень рентабельності використання оборотного капіталу:

$$P_{ОА} = \frac{Прч}{ОА_{ср}} \cdot 100 \%,$$

де $P_{ОА}$ – рівень рентабельності використання оборотного капіталу, %; $Прч$ – чистий прибуток підприємства, грн.; $ОА_{ср}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн.

$$P_{ОА} = \frac{480}{550} \cdot 100 = 87,3 \%.$$

Задача 3.

Визначити норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві, якщо відомо, що виробнича собівартість продукції за плановою калькуляцією становить 780 тис.грн., у тому числі витрати на сировину та матеріали – 470 тис.грн.; тривалість виробничого циклу – 6 днів, квартальний план виробництва продукції – 1 200 т.

Розв'язок

1. Середньоденний обсяг виробництва товарної продукції за виробничою собівартістю:

$$ПП_{д} = \frac{ПП_{кв}}{Тк},$$

де ТПд – середньоденний обсяг виробництва товарної продукції за виробничою собівартістю, грн.; ТПкв – товарна продукція за квартал, грн.; Тк – календарна тривалість періоду, днів

$$ТП_{д} = \frac{1200 \cdot 780}{90} = 10400 \text{ тис. грн}$$

2. Коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві:

$$K_{нар.в} = \frac{МВ + 0,5 \cdot (C_{пл} - C_{м})}{C_{пл}}$$

де Кнар.в – коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві; МВ – витрати на сировину та матеріали, грн.;

Спл – собівартість продукції за плановою калькуляцією, грн.; С_м – витрати на сировину та матеріали у плановій собівартості продукції, грн

$$K_{нар.в} = \frac{470 + 0,5 \cdot (780 - 470)}{780} = 0,801.$$

3. Норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві:

$$НМн.в = ТПд \cdot Тв.ц \cdot Кнар.в,$$

де НМн.в – норматив оборотних фондів у незавершеному виробництві, грн.; ТПд – середньоденний обсяг виробництва товарної продукції за виробничою собівартістю, грн.; Тв.ц – тривалість виробничого циклу, днів; Кнар.в – коефіцієнт наростання витрат у незавершеному виробництві.

$$НМн.в = 10400 \cdot 6 \cdot 0,801 = 49982,4 \text{ тис.грн.}$$

ПЗ 8. Тема 6. Класифікація і структура сучасних підприємств.

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Унітарне підприємство
2. Корпоративне підприємство
3. Просте товариство
4. Командитне товариство
5. Корпорація
6. Консорціум
7. Концерн
8. Синдикат
9. Трест
10. Холдинг
11. Мале підприємство
12. Товариство з обмеженою відповідальністю
13. Велике підприємство
14. Повне товариство
15. Акціонерне товариство
16. Асоціація

А) товариство, що створюється внаслідок угоди учасників про об'єднання їхнього майна та особистої участі в його діяльності. У такому випадку товариство не є юридичною особою і має форму угоди про спільну діяльність, згідно з якою члени не відповідають за борги один перед одним, але несуть солідарну відповідальність за борги товариства усім майном, що йому належить. У такому товаристві кожний член може виступити від свого

імені при укладанні різних угод. Загальний дохід товариства розподіляється між учасниками відповідно до умов угоди.

Б) організація, що складається з одного або кількох учасників, які відповідають усім своїм майном (необмежено відповідальні товариші - комплементарії), і одного або кількох членів, відповідальність яких обмежується їхніми внесками - паями (командитисти).

В) підприємство, на якому середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 50 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує суми, еквівалентної п'ятисот тисячам (500 000) євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Г) форма спільної діяльності, яка передбачає наявність статутного капіталу, розділеного на частки, розмір яких визначається засновницькими документами.

Д) тимчасове статутне об'єднання підприємств для досягнення його учасниками певної спільної господарської мети (реалізації цільових програм, науково-технічних, будівельних проектів тощо).

Е) статутне об'єднання підприємств, а також інших організацій, на основі їх фінансової залежності від одного або групи учасників об'єднання, з централізацією функцій науково - технічного і виробничого розвитку, інвестиційної, фінансової, зовнішньоекономічної та іншої діяльності.

Ж) договірне об'єднання, створене на основі поєднання виробничих, наукових і комерційних інтересів підприємств, що об'єдналися, з делегуванням ними окремих повноважень централізованого регулювання діяльності кожного з учасників органам управління корпорації.

З) форма об'єднання суб'єктів господарювання, за якої всі підприємства, що об'єднуються, втрачають свою комерційну та виробничу самостійність, підпорядковуються єдиному органу управління.

И) договірна форма об'єднання суб'єктів господарювання, учасники якої укладають угоду про регулювання обсягів виробництва продукції, надання послуг або виконання робіт, про поділ ринків збуту та джерел сировини, наймання робочої сили, установлення рівня заробітної плати та соціальних гарантій для працюючих, про умови продажу та строки платежів тощо.

К) компанія-власник, статутний капітал якої утворюють контрольні пакети акцій підприємств, що входять до неї.

Л) об'єднання суб'єктів господарювання, у якому розподіл замовлень на закупівлю сировини та реалізацію виготовленої продукції здійснюється через єдину мережу постачання та збуту.

М) договірне об'єднання, створене з метою постійної координації господарської діяльності підприємств, що об'єдналися, шляхом централізації однієї або кількох виробничих та управлінських функцій, розвитку спеціалізації і кооперації виробництва, організації спільних виробництв на основі об'єднання учасниками фінансових та матеріальних ресурсів для задоволення переважно господарських потреб учасників.

Н) підприємство, що створюється одним засновником, який виділяє необхідне для того майно, формує відповідно до закону статутний фонд, не поділений на частки (паї), затверджує ста- 11 Розділ 2. Організаційно-правові форми підприємства тут, розподіляє доходи, безпосередньо або через керівника, який ним призначається, керує підприємством і формує його трудовий колектив на засадах трудового найму, вирішує питання реорганізації та ліквідації підприємства.

О) товариство, яке має статутний фонд, поділений на визначену кількість акцій рівної номінальної вартості, і несе відповідальність за зобов'язаннями тільки майном товариства.

П) підприємство, на якому середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік перевищує тисячу (1 000) осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за рік перевищує суму, еквівалентну п'яти мільйонам євро за середньорічним курсом Національного банку України щодо гривні.

Р) товариство, у якому всі учасники здійснюють статутну діяльність у межах однієї фірми та несуть необмежену відповідальність за спільні борги (відповідають не лише особистою часткою, а й усім своїм майном як солідарні боржники).

С) підприємство, що утворюється, як правило, двома або більше засновниками за їх спільним рішенням (договором), діє на основі об'єднання майна та/або підприємницької чи трудової діяльності засновників (учасників), їх спільного управління справами, на основі корпоративних прав, у тому числі через органи, що ними створюються, участі засновників (учасників) у розподілі доходів та ризиків підприємства

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Структура підприємства
2. Організаційна структура підприємства
3. Ланка управління
4. Щабель управління
5. Лінійні зв'язки
6. Функціональні зв'язки
7. Міжфункціональні зв'язки
8. Лінійна структура
9. Функціональна структура
10. Лінійно-функціональна структура
11. Дивізіональна структура
12. Проектна організаційна структура
13. Матрична організаційна структура
14. Оптимальний розмір підприємства
15. Виробнича структура підприємства
16. Предметна виробнича структура
17. Технологічна виробнича структура
18. Цех
19. Виробнича дільниця
20. Робоче місце

А) зв'язки, що виникають між підрозділами та керівниками різних рівнів управління.

Б) зв'язки між підрозділами одного рівня управління.

В) зв'язки, що характеризують взаємодію керівників які виконують певні функції на різних рівнях управління, але між ними не існує адміністративного підпорядкування.

Г) виокремлення великих автономних виробничо-господарських підрозділів і відповідних рівнів управління з наданням цим підрозділам оперативно-виробничої самостійності й перенесенням на цей рівень відповідальності за отримання прибутку.

Д) фіксовані взаємозв'язки, що існують між його підрозділами та працівниками.

Е) тимчасове організаційне утворення для вирішення конкретного комплексного завдання.

Ж) структура, що має певний ступінь замкнутості та визначає послідовність використання засобів праці у технологічному процесі, застосування високопродуктивного обладнання, інструментів тощо.

З) відокремлений підрозділ з чітко визначеними функціями.

К) сукупність ланок на певному рівні ієрархії управління, комплекс цехів, ферм, бригад, дільниць, інших виробничих підрозділів підприємства і форми їх взаємозв'язку.

Л) ґрунтується на єдності розпорядження і кваліфікованому здійсненні функцій управління спеціальним апаратом підприємства.

М) заснована на підпорядкованості виробничих підрозділів (виконавців) одночасно лінійним керівникам і загальному персоналу управління.

Н) структура, що визначає чітку технологічну відокремленість, при якій у кожному підрозділі здійснюються однорідні технологічні процеси з виробництва різного кінцевого продукту.

О) категорія, що відображає склад його виробничих та управлінських підрозділів, систему взаємозв'язків щодо обміну матеріальними та інформаційними потоками між ними.

П) найменша адміністративно-виробнича ланка, у якій колектив працівників здійснює комплекс предметно або технологічно спеціалізованих робіт.

Р) закріплення в організаційній побудові підприємства двох напрямів керівництва, двох організаційних альтернатив.

С) місце, оснащене засобами праці відповідно до характеру його спеціалізації.

Т) величина, яка за даного розвитку техніки та технологій, а також конкретних умов місцезнаходження та навколишнього середовища забезпечує виробництво і реалізацію продукції з мінімальними витратами.

У) структура, що заснована на зосередженні усіх виробничих і управлінських функцій у керівника.

Ф) відносно адміністративно та територіально відокремлений підрозділ підприємства, в якому здійснюється комплекс робіт відповідно до внутрішньозаводської спеціалізації.

ПЗ 10,11. Тема 1. Управління персоналом підприємства: винагороди персоналу, податки та збори з заробітної плати. Продуктивність праці

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Трудомісткість
2. Виробіток
3. Керівники
4. Фахівці
5. Інші працівники управління
6. Професіонали
7. Молодший обслуговуючий персонал
8. Технічні службовці
9. Інженерно-технічні працівники (ІТП)
10. Працівники управління (службовці)
11. Робітники
12. Учні
13. Рівень плинності

14. Оборот кадрів
15. Інтенсивність обороту із прийняття
16. Коефіцієнт сталості
17. Інтенсивність обороту зі звільнення
18. Продуктивність праці
19. Кваліфікація
20. Професія
21. Персонал

А) основний штатний склад працівників організації, які виконують виробничо-господарські й управлінські функції.

Б) вид трудової діяльності людини, яка володіє комплексом спеціальних знань, практичних навичок, одержаних шляхом спеціальної освіти, навчання чи досвіду, які дають змогу здійснювати роботу у певній сфері суспільного виробництва.

В) рівень професійної готовності працівника до певного виду робіт.

Г) особи, які відповідають за працівників, наділені правами і повноваженнями з прийняття та керівництва реалізацією управлінських рішень, що стосуються об'єкта керівництва і підпорядкованого колективу працівників.

Д) особи, які одержали спеціальну професійну підготовку у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації за освітньо-кваліфікаційними рівнями «спеціаліст» чи «магістр», вирішують на своїх робочих місцях завдання функціонального характеру і розробляють варіанти управлінських рішень, які подають на розгляд і затвердження керівниками.

Е) особи, які мають базову вищу освіту, одержану у вищих навчальних закладах I—II рівнів акредитації за освітньо-кваліфікаційними рівнями «молодший спеціаліст» чи «бакалавр». Їх діяльність полягає здебільшого в обслуговуванні праці керівників і фахівців, хоча вони нерідко і самостійно виконують елементарні управлінські функції.

Ж) працівники, що вирішують питання, що стосуються створення і впровадження у виробництво нових знань у формі теоретичних та прикладних розробок, а також розробляються варіанти вирішення окремих виробничих і управлінських проблем, остаточне розв'язання яких входить до компетенції керівників.

З) професії, що вимагають знань, необхідних для підготовки, зберігання або відтворення інформації і проведення обчислень.

И) працівники, які безпосередньо беруть участь у виробництві продукції (послуг), зайняті керуванням машинами, механізмами або агрегатними установками, спостереженням, управлінням і регулюванням автоматів, автоматичних ліній і автоматичних пристроїв (якщо їхня праця оплачується за тарифною сіткою робітників). Вони працюють під керівництвом інженерно-технічних працівників.

К) персонал, який здійснює технічне, організаційне й економічне керівництво виробничим процесом та організовує діяльність інших працівників.

Л) працівники, які виконують адміністративно-господарські, фінансові, маркетингові, розрахунково-бухгалтерські, статистичні, канцелярські та інші споріднені функції. Серед управлінських працівників розрізняють керівників, фахівців та ін.

М) працівники, які доглядають за службовими приміщеннями, обслуговують робітників, інженерно-технічних працівників і службовців організації.

Н) особи, які відбувають виробниче навчання безпосередньо на виробництві у ролі учнів індивідуального чи бригадного навчання (незалежно від віку), отримують плату за

тарифною сіткою учнів, а також навчаються в навчальних закладах, створених організацією незалежно від системи оплати їхньої праці. Під час перекваліфікації або опановування іншої професії робітники перебувають у складі учнів до моменту подолання ними відповідного випробування і присвоєння розряду за отриманою спеціальністю.

О) процес оновлення колективу в результаті руху персоналу.

П) співвідношення чисельності працівників, що звільнилися з підприємства за власним бажанням або з ініціативи адміністрації за порушення трудової дисципліни, та середньооблікової чисельності працівників у відсотках.

Р) співвідношення загальної чисельності працівників, прийнятих за певний період, та середньооблікової чисельності працівників за цей період.

С) співвідношення загальної чисельності працівників, звільнених за певний період та середньооблікової чисельності працівників за цей період.

Т) відношення численності працівників, що працювали весь період, до середньооблікової чисельності працівників за цей період.

У) показник ефективності, результативності, що характеризується співвідношенням обсягу продукції, робіт чи послуг, з одного боку, та кількості праці, витраченої на виробництво цього обсягу, з іншого боку.

Ф) прямий показник рівня продуктивності праці, що визначається кількістю продукції (робіт, послуг), виробленої одним працівником за одиницю робочого часу.

Х) обернений показник рівня продуктивності праці, що характеризується кількістю робочого часу, витраченого на виробництво одиниці продукції (робіт чи послуг)

Задача 1.

На підприємстві вироблено 67 500 ц продукції, витрати праці – 375 000 люд.-год. Валова продукція підприємства становить 4 800 000 грн., середньооблікова чисельність працівників – 600 осіб. Визначити продуктивність праці.

Розв'язок

1. Витрати праці на 1 ц продукції:

$$ТМ_m = \frac{П_m}{ОВ_m},$$

де $ТМ_m$ – трудомісткість виробництва продукції, люд.-год./ц; $П_m$ – витрати праці на виробництво продукції, люд.-год.; $ОВ_m$ – обсяг виробництва продукції, ц.

$$ТМ_m = \frac{375\,000}{67\,500} = 5,6 \text{ люд.-год./ц.}$$

2. Вироблено продукції на 1 люд.-год.:

$$ПР_m = \frac{ОВ_m}{П_m},$$

де $ПР_m$ – вироблено продукції на 1 люд.-год.; $ОВ_m$ – обсяг виробництва продукції, ц; $П_m$ – витрати праці на виробництво продукції, люд.-год.

$$ПР_m = \frac{67\,500}{375\,000} = 0,18 \text{ ц.}$$

3. Продуктивність праці по підприємству:

$$ПП_n = \frac{ВП}{ЧП_{с.о}},$$

де $ПП_n$ – продуктивність праці по підприємству, грн./особу; $ВП$ – валова продукція підприємства, грн.; $ЧП_{с.о}$ – середньооблікова чисельність працівників, осіб

$$\text{ПП}_п = \frac{4\,800\,000}{600} = 8\,000 \text{ грн.}$$

Задача 2.

У 2020 р. обсяг виробництва продукції у підприємстві склав 22 000 млн. грн., а трудомісткість виробничої програми у цьому році порівняно з 2019 р. знизилась на 950 людино-днів. Річний виробіток у 2019 р. становив 120 млн. грн./особу. Розрахувати виробіток на одного працівника у звітному році і його відносне зростання, якщо відомо, що у звітному році було 238 робочих днів.

Розв'язок

1. Чисельність працівників у 2020 р. становить:

$$\text{ЧП}_{зв} = \frac{\text{ВП}_{зв}}{\text{ВР}_б},$$

де ЧПзв – чисельність працівників у звітному періоді, осіб; ВПзв – виробництво валової продукції у звітному періоді, грн.; ВРб – виробіток у базовому періоді, грн./особу

$$\text{ЧП}_{2009} = \frac{22\,000}{120} = 183 \text{ осіб.}$$

2. Економія чисельності працівників:

$$\Delta\text{ЧП} = \frac{\Delta\text{ТМ}_{в.пр.}}{\text{Д}_{зв}},$$

де $\Delta\text{ЧП}$ – економія чисельності працівників підприємства, осіб; $\Delta\text{ТМ}_{в.пр.}$ – зниження трудомісткості виробничої програми, люд.-днів; $\text{Д}_{зв}$ – кількість робочих днів у звітному періоді.

$$\Delta\text{ЧП} = \frac{950}{238} = 4 \text{ особи.}$$

3. Приріст продуктивності праці становить:

$$\Delta\text{ПП}\% = \frac{\Delta\text{ЧП}}{\text{ЧП}_{зв} - \Delta\text{ЧП}} \cdot 100\%,$$

де $\Delta\text{ПП}\%$ – відносна зміна продуктивності праці, %; $\Delta\text{ЧП}$ – економія чисельності працівників підприємства, осіб; $\text{ЧП}_{зв}$ – чисельність працівників у звітному періоді, осіб.

$$\Delta\text{ПП}\% = \frac{4}{183 - 4} \cdot 100 = 2,2\%.$$

4. Виробіток на одного працюючого у 2020 р. становить:

$$\text{ВР}_{зв} = \text{ВР}_б \cdot (1 + \Delta\text{ПП}\%),$$

де $\text{ВР}_{зв}$ – виробіток у звітному періоді, грн./особу; $\text{ВР}_б$ – виробіток у базовому періоді, грн./особу; $\Delta\text{ПП}\%$ – відносна зміна продуктивності праці, коефіцієнт

$$\text{ВР}_{2020} = 120 \cdot (1 + 0,022) = 122,64 \text{ млн. грн./особу.}$$

Здача 3. Виробництво продукції за планом становить 12 млн. грн., чисельність персоналу – 200 осіб. За проектом виробництво продукції збільшиться на 12 %. Розрахувати продуктивність праці за планом і проектом та відносне скорочення чисельності персоналу.

Розв'язок

1. Продуктивність праці за планом:

$$\text{ПП}_{пл} = \frac{\text{ВП}_{пл}}{\text{ЧП}_{пл}},$$

де $\text{ПП}_{пл}$ – планова продуктивність праці, грн./особу; $\text{ВП}_{пл}$ – планове виробництво валової продукції, грн.; $\text{ЧП}_{пл}$ – планова чисельність працівників, осіб.

$$ПП_{пл} = \frac{12000}{200} = 60 \text{ тис. грн.}$$

2. Фактичне виробництво продукції:

$$ВП_{пр} = ВП_{пл} \cdot K_{пр},$$

де $ВП_{пл}$, $ВП_{пр}$ – обсяги виробництва відповідно у плановому періоді та за проектом, грн.; $K_{пр}$ – коефіцієнт приросту обсягів виробництва.

$$ВП_{пр} = 12 \cdot 1,12 = 13,44 \text{ млн. грн}$$

3. Продуктивність праці за проектом:

$$ПП_{пр} = \frac{ВП_{пр}}{ЧП_{пл}},$$

де $ПП_{пр}$ – продуктивність праці за проектом, грн./особу; $ВП_{пр}$ – виробництво валової продукції за проектом, грн.; $ЧП_{пл}$ – планова чисельність працівників, осіб.

$$ПП_{пр} = \frac{13440}{200} = 67 \text{ тис. грн./особу.}$$

4. Додаткове виробництво продукції за рахунок підвищення продуктивності праці:

$$\Delta ОВ^{мн} = ВП_{пр} - ВП_{пл},$$

де $\Delta ОВ^{мн}$ – абсолютна зміна виробництва валової продукції підприємства за рахунок підвищення продуктивності праці, грн.; $ВП_{пл}$, $ВП_{пр}$ – обсяги виробництва відповідно у плановому періоді та за проектом, грн

$$\Delta ОВ^{мн} = 13,44 - 12 = 1,44 \text{ млн. грн.}$$

5. Абсолютне зменшення чисельності працівників підприємства:

$$\Delta ЧП = \frac{\Delta ОВ^{мн}}{ПП_{пл}},$$

де $\Delta ЧП$ – абсолютне зменшення чисельності працівників підприємства за рахунок реалізації проекту, осіб; $\Delta ОВ^{мн}$ – абсолютна зміна виробництва валової продукції підприємства за рахунок підвищення продуктивності праці, грн.; $ПП_{пл}$ – планова продуктивність праці, грн./особу

$$\Delta ЧП = \frac{1440}{60} = 24 \text{ особи.}$$

Задача 4.

Визначити виробіток на одного працівника у плановому році і його зростання у відсотках до базового року, якщо у плановому році 250 робочих днів, річний виробіток у базовому періоді становив 18,6 тис. грн./особу. За планом виробництво валової продукції становитиме 3 688 тис. грн., а зниження трудомісткості виробничої програми – 2 000 люд.-днів.

Розв'язок

1. Економія чисельності працівників на підприємстві:

$$\Delta ЧП = \frac{\Delta ТМ}{РЧ_{пл}},$$

де $\Delta ЧП$ – абсолютне зменшення чисельності працівників, осіб; $\Delta ТМ$ – зниження трудомісткості виробничої програми підприємства, людино-днів; $РЧ_{пл}$ – плановий робочий час одного працівника, днів

$$\Delta ЧП = \frac{2000}{250} = 8 \text{ осіб.}$$

2. Відсоток зростання продуктивності праці:

$$\Delta\Pi\% = \frac{\Delta\text{ЧП}}{\text{ЧП}_б - \Delta\text{ЧП}} \cdot 100\%,$$

де $\Delta\Pi\%$ – відносна зміна продуктивності праці, %; $\text{ЧП}_б$ – чисельність працівників у базовому періоді, осіб; $\Delta\text{ЧП}$ – абсолютне зменшення чисельності працівників, осіб. При цьому:

$$\text{ЧП}_б = \frac{\text{ВП}_{\text{пл}}}{\text{ВР}_б},$$

де $\text{ЧП}_б$ – чисельність працівників у базовому періоді, осіб; $\text{ВП}_{\text{пл}}$ – виробництво валової продукції за планом, грн.; $\text{ВР}_б$ – виробіток у базовому періоді, грн./особу

$$\text{ЧП}_б = \frac{3688}{18,6} = 199 \text{ осіб.}$$

Тоді:

$$\Delta\text{ВР}\% = \frac{8}{199 - 8} \cdot 100 = 4,2\%.$$

3. Виробіток на одного працівника в плановому році:

$$\text{ВР}_{\text{пл}} = \text{ВР}_б \cdot \text{К}_{\text{мп}},$$

де $\text{ВР}_{\text{пл}}$ – виробіток у плановому періоді, грн./особу; $\text{ВР}_б$ – виробіток у базисному періоді, грн./особу; $\text{К}_{\text{мп}}$ – коефіцієнт зростання продуктивності праці. При цьому:

$$\text{К}_{\text{мп}} = \frac{100 + \Delta\Pi\%}{100},$$

де $\text{К}_{\text{мп}}$ – коефіцієнт зростання продуктивності праці; $\Delta\Pi\%$ – відносна зміна продуктивності праці, %

$$\text{К}_{\text{мп}} = \frac{100 + 4,2}{100} = 1,042.$$

Виробіток на одного працівника в плановому році:

$$\text{ВР}_{\text{пл}} = 18,6 \cdot 1,042 = 19,38 \text{ тис. грн./особу.}$$

ПЗ 12,13. Тема 2. Мотивація персоналу

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Заробітна плата
2. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників
3. Нематеріальна мотивація праці
4. Матеріальна мотивація праці
5. Фонд заробітної плати
6. Тарифікація робіт
7. Тарифікація робітників
8. Відрядна заробітна плата
9. Почасова заробітна плата
10. Тарифна ставка
11. Тарифний розряд
12. Тарифний коефіцієнт
13. Основна заробітна плата
14. Система оплати праці
15. Тарифна система

16. Тарифна сітка
17. Посадовий оклад
18. Мотивація
19. Мінімальна заробітна плата
20. Додаткова заробітна плата

А) економічна категорія, що відображає відносини між власником підприємства (або його представником) і найманим працівником з приводу розподілу новоствореної вартості (доходу).

Б) заробітна плата, що нараховується за виконану роботу за тарифними ставками, відрядними розцінками чи посадовими окладами і не залежить від результатів господарської діяльності підприємства.

В) складова заробітної плати працівників, до якої включають витрати на оплату праці, не пов'язані з виплатами за фактично відпрацьований час.

Г) законодавчо встановлений розмір заробітної плати за просту, некваліфіковану працю, нижче якого не може оплачуватися виконана працівником місячна, годинна норма праці (обсяг робіт).

Д) загальна сума грошових коштів, направлена на оплату праці робітників і управлінського персоналу підприємства за визначений обсяг виконаної роботи або виробленої продукції, а також на оплату невідпрацьованого часу, який підлягає оплаті згідно чинного законодавства.

Е) віднесення окремих видів робіт до тієї чи іншої групи складності залежно від вимог, які ставляться до їх виконавців з точки зору спеціальної підготовки цих виконавців та наявності в них необхідних професійних знань, досвіду і навичок.

Ж) визначення рівня їх кваліфікації та присвоєння їм відповідного тарифного розряду.

З) це сукупність нормативних матеріалів, за допомогою яких встановлюється рівень заробітної плати працівників залежно від їх кваліфікації (складності робіт) та умов праці.

И) сукупність кваліфікаційних розрядів і відповідних їм тарифних коефіцієнтів, за допомогою яких встановлюється безпосередня залежність заробітної плати працівників від їх кваліфікації.

К) виражений у грошовій формі абсолютний розмір заробітної плати за одиницю робочого часу (годину, день, місяць).

Л) показник, який характеризує складність виконуваної роботи і рівень кваліфікації робітника.

М) відношення тарифних ставок того чи іншого тарифного розряду до тарифної ставки першого розряду, розмір якої взято за одиницю.

Н) систематизований за видами економічної діяльності збірник описів професій, що включені до діючого класифікатора професій.

О) діючий на підприємстві організаційно-економічний механізм взаємозв'язку між показниками, що характеризують міру (норму) праці і міру її оплати відповідно до фактично досягнутих результатів праці, тарифних умов оплати праці та погодженою між працівником і роботодавцем ціною послуг робочої сили.

П) заробітна плата, що нараховується у визначеному розмірі за кожну одиницю виконаної роботи чи виробленої продукції, вираженої в натуральних одиницях виміру.

Р) заробітна плата яка виражає залежність між її розміром та кількістю відпрацьованого працівником часу.

С) щомісячний розмір погодинної заробітної плати, установлений у централізованому порядку для певної посади управлінського персоналу, спеціалістів і службовців.

Т) це свідоме прагнення до певного типу задоволення потреб, до успіху.

У) прагнення достатку, певного рівня добробуту, матеріального стандарту життя.

Ф) практичні заходи щодо приведення в дію нових резервів підвищення трудової активності найманих працівників безпосередньо пов'язані з гуманізацією праці.

Задача 1.

Підсобний працівник обслуговує трьох основних працівників. Його годинна тарифна ставка 120 грн. при 8-годинному робочому дні. Змінна норма виробітку кожного із основних працівників становить 50 шт./зм, а фактичне виконання цієї норми за зміну становило: першим робітником – 98,5 %; другим – 118,4 %; третім – 110 %. Визначити фактичний денний заробіток працівника-підсобника.

Розв'язок

1. Система оплати праці підсобника – непряма відрядна. Непряма відрядна розцінка:

$$РЦ_{н.в} = \frac{T_r \cdot T_{C_r}}{ЧП_{осн} \cdot НВ_{зм}}$$

де РЦ_{н.в} – розцінка непряма відрядна, грн.; T_r – тривалість робочого дня, год.; T_{C_r} – годинна тарифна ставка працівника, грн.; ЧП_{осн} – чисельність основних працівників, яких обслуговує підсобний працівник, осіб; НВ_{зм} – змінна норма виробітку, шт./зм

$$РЦ_{нв} = 8 \cdot 120 / 3 \cdot 50 = 6,4$$

2. Фактичний заробіток підсобника за день становитиме:

$$ЗПд_{н.в} = РЦ_{н.в} \cdot (НВ_{зм} \cdot В_{нв1\%} + НВ_{зм} \cdot В_{нв2\%} + НВ_{зм} \cdot В_{нв3\%})$$

де ЗПд_{н.в} – заробітна плата працівника-підсобника за день, грн.; РЦ_{н.в} – розцінка непряма відрядна, грн.; НВ_{зм} – змінна норма виробітку, шт./зм; В_{нв1%}, В_{нв2%}, В_{нв3%} – виконання норми виробітку відповідно першим, другим, третім основним робітником, коефіцієнт.

$$ЗПд_{н.в} = 6,4 \cdot (50 \cdot 0,985 + 50 \cdot 1,184 + 50 \cdot 1,1) = 1046 \text{ грн.}$$

Задача 2.

Місячний оклад економіста 15000 грн. при тривалості робочого дня 8,2 год. За графіком ним має бути відпрацьовано 22 дні, один з яких святковий, що не співпадає з вихідним, тривалість передсвяткового робочого дня – 7,2 год. Фактично йому був наданий лист непрацездатності на 4 дні, один з яких передсвятковий. З фонду матеріального заохочення економісту нарахована премія в розмірі 20 % фактичного заробітку. Розрахувати заробітну плату економіста за місяць

Розв'язок

1. Номінальна кількість годин, яку мав відпрацювати економіст протягом місяця:

$$РЧ_{н м} = Др \cdot T_r + T_{п.св},$$

де РЧ_{н м} – номінальна кількість годин за місяць, яку має відпрацювати економіст, год.; Др – кількість робочих днів у місяці (за мінусом святкового); T_r – тривалість робочого дня, год.; T_{п.св} – тривалість передсвяткового робочого дня, год.

$$РЧ_{н м} = 20 \cdot 8,2 + 7,2 = 171,2 \text{ год.}$$

2. Кількість годин, які економіст не відпрацював у зв'язку із хворобою:

$$Т_{хв} = Д_{хв} \cdot T_r + T_{п.св},$$

де $T_{хв}$ – кількість годин, які економіст не відпрацював у зв'язку із хворобою; $D_{хв}$ – кількість днів непрацездатності за мінусом передсвяткового; $T_{г}$ – тривалість робочого дня, год.; $T_{п.св}$ – тривалість передсвяткового робочого дня, год.

$$T_{хв} = 3 \cdot 8,2 + 7,2 = 31,8 \text{ год.}$$

3. Фактично відпрацьована кількість годин становить:

$$P_{ч\text{ фм}} = P_{ч\text{ нм}} - T_{хв}$$

де $P_{ч\text{ ф м}}$ – фактично відпрацьована кількість годин за місяць; $P_{ч\text{ н м}}$ – номінальна кількість годин за місяць, яку має відпрацювати економіст, год.; $T_{хв}$ – кількість годин, які економіст не відпрацював у зв'язку із хворобою.

$$P_{ч\text{ ф м}} = 171,2 - 31,8 = 139,4 \text{ год.}$$

4. Годинна ставка економіста:

$$T_{сг} = 3P_{ок} / P_{ч\text{ нм}}$$

де $T_{сг}$ – годинна тарифна ставка економіста, грн.; $3P_{ок}$ – посадовий оклад економіста, грн.; $P_{ч\text{ н м}}$ – номінальна кількість годин за місяць, яку має відпрацювати економіст, год.

$$T_{сг} = 15000 / 171,2 = 87,6 \text{ грн}$$

5. Тарифна заробітна плата економіста:

$$3P_{осн} = T_{сг} P_{ч\text{ ф м}}$$

$3P_{осн}$ – основна заробітна плата економіста, грн.; $T_{сг}$ – годинна тарифна ставка, грн.; $P_{ч\text{ ф м}}$ – фактично кількість годин за місяць.

$$3P_{осн} = 87,6 \cdot 139,4 = 12211,4 \text{ грн.}$$

6. Преміальні доплати:

$$P_{м} = 3P_{осн} \cdot P_{м\%},$$

де $P_{м}$ – преміальні доплати, грн.; $3P_{осн}$ – основна заробітна плата економіста, грн.; $P_{м\%}$ – відсоток премії у розмірі до фактичної заробітної плати, коефіцієнт.

$$P_{м} = 12211,4 \cdot 0,2 = 2442,3 \text{ грн.}$$

7. Місячна заробітна плата економіста становить:

$$3P_{м} = 3P_{осн} + P_{м},$$

де $3P_{м}$ – місячна заробітна плата економіста, грн.; $3P_{осн}$ – основна заробітна плата економіста, грн.; $P_{м}$ – преміальні доплати, грн.

$$3P_{м} = 12211,4 + 2442,3 = 14653,7 \text{ грн}$$

Задача 3.

Тарифний фонд оплати праці підприємства у плановому році повинен становити 4000 тис. грн. Крім того передбачено низку доплат: по преміальних системах – 420 тис. грн.; за роботу в нічні зміни – 12 тис. грн.; бригадирам за керівництво бригадою – 8,2 тис. грн.; щорічні основні та додаткові відпустки – 3800 тис. грн.; виконання громадських обов'язків – 7 тис. грн. Визначити годинний і річний фонди оплати праці по підприємству.

Розв'язок

1. Годинний фонд оплати праці:

$$F_{опг} = F_{опосн} + P_{м} + D_{пн.зм} + D_{пкер},$$

де $F_{опг}$ – годинний фонд оплати праці, грн.; $F_{опосн}$ – тарифний фонд оплати праці підприємства, грн.; $P_{м}$ – преміальні виплати, грн.; $D_{пн.зм}$ – доплати за роботу в нічні зміни, грн.; $D_{пкер}$ – доплати за керівництво бригадою, грн.

$$F_{опг} = 4000 + 420 + 12 + 8,2 = 4440,2 \text{ тис. грн.}$$

2. Річний фонд оплати праці: $F_{опр} = F_{опг} + V_{дщ} + D_{пгр.об}$,

де ФОПр – річний фонд оплати праці, грн.; ВДщ – щорічні відпустки, грн.; ДПгр.об – доплати за виконання громадських обов'язків, грн.

$$\text{ФОПр} = 4440,2 + 380 + 7 = 4827,2 \text{ тис. грн}$$

Задача 4.

Робітник 4-го розряду виробив за місяць 65 одиниць продукції. Визначити його відрядну заробітну плату, якщо норма часу на виробництво одиниці продукції становить 2,7 год., годинна тарифна ставка працівника першого розряду – 105 грн., тарифний коефіцієнт працівника 4-го розряду – 1,3

Розв'язок

1. Годинна тарифна ставка робітника 4-го розряду:

$$\text{ТС4} = \text{ТС1} \cdot \text{К4},$$

де ТС4 – тарифна ставка робітника 4-го розряду, грн.; ТС1 – тарифна ставка робітника 1-го розряду, грн.; К4 – тарифний коефіцієнт робітника 4-го розряду.

$$\text{ТС4} = 105 \cdot 1,3 = 136,5 \text{ грн.}$$

2. Відрядна розцінка за виробництво однієї одиниці продукції:

$$\text{РЦ} = \text{ТС4} \cdot \text{НЧ},$$

де РЦвд – відрядна розцінка, грн./од.; ТС4 – тарифна ставка робітника 4-го розряду, грн.; НЧ – норма часу на виробництво одиниці продукції, год.

$$\text{РЦ} = 136,5 \cdot 2,7 = 368,6 \text{ грн.}$$

3. Тарифна заробітна плата робітника-відрядника:

$$\text{ЗПвд} = \text{ОВф} \cdot \text{РЦ},$$

де ЗПвд – відрядна заробітна плата, грн.; ОВф – фактичний обсяг виробництва, од.; РЦ – відрядна розцінка, грн./од.

$$\text{ЗПвд} = 65 \cdot 368,6 = 23\,959 \text{ грн.}$$

Задача 5.

Місячний оклад працівника становить 16700 грн. Протягом місяця він відпрацював 24 днів по 8 год. Наприкінці місяця за високу якість роботи йому нарахована премія у розмірі 15 % тарифного заробітку. Визначити за погодинно-преміальною системою суму заробітної плати працівника за місяць.

Розв'язок 1. Годинна тарифна ставка працівника:

$$\text{ТСг} = \text{ЗПок} / \text{РЧм}$$

де ТСг – годинна тарифна ставка працівника, грн.; ЗПок – місячний оклад працівника, грн. РЧм – робочий час працівника за місяць, год.

$$\text{ТСг} = 16700 / 24 \cdot 8 = 87 \text{ грн}$$

2. Тарифна заробітна плата:

$$\text{ЗПп.п} = \text{РЧм} \cdot \text{ТСг},$$

де ЗПп.п – проста погодинна заробітна плата, грн.; РЧм – робочий час працівника за місяць, год.; ТСг – годинна тарифна ставка, грн.

$$\text{ЗПп.п} = 24 \cdot 8 \cdot 87 = 16704 \text{ грн.}$$

3. Сума премії

$$\text{Пм} = \text{ЗПп.п} \cdot \text{Пм\%} / 100\%$$

де Пм – розмір премії, грн.; ЗПп.п – проста погодинна заробітна плата, грн.; Пм% – розмір премії у відсотках до простої погодинної заробітної плати, %.

$$\text{Пм} = 16704 \cdot 0,15 / 100 = 2505,6 \text{ грн}$$

4. Погодинно-преміальна заробітна плата:

$$\text{ЗПп-прем} = \text{ЗПп.п} + \text{Пм},$$

$$\text{ЗПп-прем} = 1\,6704 + 2505,6 = 1\,9209,6 \text{ грн}$$

Задача 6

На підприємстві передбачається реалізувати проект структурної перебудови управлінських структур. При цьому планується скорочення чисельності управлінського персоналу на 35 %. Середня зарплата одного керівного працівника 1 850 умовних грошових од., чисельність керівного персоналу 85 осіб. Додаткові витрати складуть 1 200 тис. грош.од. Норма амортизації – 15 %. За рахунок підвищення оперативності прийняття управлінських рішень керівниками собівартість продукції зменшиться на 10 %. Собівартість одиниці продукції базового рівня складала 1200 ум. грош.од/т. Обсяг виробництва базового рівня становив 12 500 т. Після удосконалення системи управління виробництвом продукції збільшиться на 12 %. Ціна одиниці продукції становить 1 440 ум. грош.од. Працівникам, які були звільнені, виплачується компенсація у розмірі 12 місячних посадових окладів.

Розв'язок

Обґрунтуємо доцільність удосконалення структури управління за допомогою наступних розрахунків.

1. Скорочення чисельності персоналу за проектом:

$$\Delta\text{ЧП} = \text{ЧПб} \cdot \Delta\text{ЧП}\%,$$

де $\Delta\text{ЧП}$ – абсолютне скорочення чисельності працівників управління за проектом, осіб;

ЧПб – базова чисельність працівників, осіб;

$\Delta\text{ЧП}\%$ – відносне скорочення чисельності за проектом, коефіцієнт.

$$\Delta\text{ЧП} = 85 \cdot 0,35 = 30 \text{ осіб.}$$

2. Економія заробітної плати за рахунок скорочення працівників управління:

$$\Delta\text{ЗП} = \text{ЗПм} \cdot \Delta\text{ЧП} \cdot \text{Км},$$

де $\Delta\text{ЗП}$ – річна економія заробітної плати, ум.грош.од..;

ЗПм – середньомісячна зарплата одного працівника, ум.грош.од..;

$\Delta\text{ЧП}$ – абсолютне скорочення чисельності працівників управління за проектом, осіб;

Км – кількість місяців у році.

$$\Delta\text{ЗП} = 1\,850 \cdot 30 \cdot 12 = 666 \text{ тис. ум.грош.од..}$$

3. Економія за рахунок скорочення нарахувань на зарплату:

$$\Delta\text{Нзп} = \Delta\text{ЗП} \cdot \text{Кнар},$$

де $\Delta\text{Нзп}$ – економія нарахувань на зарплату, ум.грош.од..;

$\Delta\text{ЗП}$ – річна економія заробітної плати, ум.грош.од..;

Кнар – коефіцієнт нарахувань на фонд заробітної плати.

$$\Delta\text{Нзп} = 666 \cdot 0,37 = 246,42 \text{ тис. ум.грош.од.}$$

4. Собівартість одиниці продукції за проектом:

$$\text{Спр} = \text{Сб} - \text{Сб} \cdot \Delta\text{С},$$

де Спр , Сб – собівартість продукції відповідно за проектом і базова, ум.грош.од..;

$\Delta\text{С}$ – зниження собівартості за проектом, коефіцієнт.

$$\text{Спр} = 1\,200 - (1\,200 \cdot 0,1) = 1\,080 \text{ ум.грош.од.}$$

5. Додатковий прибуток за рахунок зниження собівартості продукції:

$$\Delta\text{Пр1} = (\text{Сб} - \text{Спр}) \cdot \text{ОВб} \cdot \Delta\text{ОВпр},$$

де $\Delta\text{Пр1}$ – додатковий прибуток за рахунок зниження собівартості продукції, ум.грош.од..;

Спр, Сб – собівартість продукції відповідно за проектом і базова, ум.грош.од.;

ОВб – базовий обсяг виробництва продукції, т;

$\Delta\text{ОВпр}\%$ – відносне збільшення обсягів виробництва за проектом, коефіцієнт.

$\Delta\text{Пр1} = (1\ 200 - 1\ 080) \cdot 12\ 000 \cdot 1,12 = 1,61$ млн. ум.грош.од..

6. Додатковий прибуток за рахунок збільшення обсягів виробництва:

$\Delta\text{Пр2} = (\text{Ц} - \text{Сб}) \cdot \Delta\text{ОВпр}$,

де $\Delta\text{Пр2}$ – додатковий прибуток за рахунок збільшення обсягів виробництва, ум.грош.од.;

Ц – ціна реалізації одиниці продукції, ум.грош.од.;

Сб – базова собівартість продукції, ум.грош.од./т;

$\Delta\text{ОВпр}$ – абсолютне збільшення обсягів виробництва за проектом, ц.

$\Delta\text{Пр2} = (1\ 440 - 1\ 200) \cdot (12\ 000 \cdot 1,12 - 12\ 000) = 316,8$ тис. ум.грош.од..

7. Загальний додатковий прибуток:

$\Delta\text{Прз} = \Delta\text{ЗП} + \Delta\text{Нзп} + \Delta\text{Пр1} + \Delta\text{Пр2}$,

де $\Delta\text{Прз}$ – загальний додатковий прибуток від реалізації проекту, ум.грош.од.;

$\Delta\text{ЗП}$ – річна економія заробітної плати, ум.грош.од.;

$\Delta\text{Нзп}$ – економія нарахувань на зарплату, ум.грош.од..

$\Delta\text{Пр1}$ – додатковий прибуток за рахунок зниження собівартості продукції, ум.грош.од.;

$\Delta\text{Пр2}$ – додатковий прибуток за рахунок збільшення обсягів виробництва, ум.грош.од..

$\Delta\text{Прз} = 666 + 246,42 + 1\ 610 + 316,8 = 2,84$ млн. ум.грош.од..

8. Додаткові витрати на виплату заробітної плати звільненим працівникам:

$\Delta\text{Взп} = \Delta\text{ЗП} + \Delta\text{Нзп}$,

де $\Delta\text{Взп}$ – додаткові витрати на виплату заробітної плати звільненим працівникам, ум.грош.од.;

$\Delta\text{ЗП}$ – річна економія заробітної плати, ум.грош.од.;

$\Delta\text{Нзп}$ – економія нарахувань на зарплату, ум.грош.од..

$\Delta\text{Взп} = 666 + 246,42 = 912,42$ тис. ум.грош.од..

9. Додатковий чистий прибуток:

$\Delta\text{Прч} = \Delta\text{Прз} \cdot (1 - \text{ПдПр}) - \Delta\text{Взп}$,

де $\Delta\text{Прч}$ – додатковий чистий прибуток від реалізації проекту, ум.грош.од.;

$\Delta\text{Прз}$ – загальний додатковий прибуток від реалізації проекту, ум.грош.од.;

ПдПр – податок на прибуток (25 %), коефіцієнт;

$\Delta\text{Взп}$ – додаткові витрати на виплату заробітної плати звільненим працівникам, ум.грош.од..

$\Delta\text{Прч} = 2\ 840 \cdot 0,75 - 912,42 = 1\ 217,58$ тис. ум.грош.од.,

10. Чистий грошовий потік за проектом:

$\Delta\text{ГПч} = \Delta\text{Прч} + \Delta\text{А}$,

де $\Delta\text{ГПч}$ – чистий грошовий потік за проектом, ум.грош.од.;

$\Delta\text{Прч}$ – додатковий чистий прибуток від реалізації проекту, ум.грош.од..

$\Delta\text{А}$ – додаткова сума амортизації, ум.грош.од..

$\Delta\text{ГПч} = 1\ 217,58 + 1\ 200 \cdot 0,15 = 1\ 397,58$ тис. ум.грош.од..

11. Термін окупності витрат за проектом:

$\text{Ток} = \text{КВ} / \Delta\text{ГПч}$

де Ток – термін окупності витрат за проектом, ум.грош.од.;

КВ – капітальні витрати, ум.грош.од.;

ДГПч – чистий грошовий потік за проектом, ум.грош.од.
Ток=1200/1397,58=0,86 року

ПЗ 14, 15. Тема 3. Управління витратами і доходами підприємства

Доберіть правильне визначення до кожної категорії

1. Структура собівартості
2. Змінні витрати
3. Постійні витрати
4. Внутрішні витрати
5. Зовнішні витрати
6. Прості витрати
7. Комплексні витрати
8. Собівартість
9. Індивідуальна собівартість
10. Виробнича собівартість виготовленої продукції
11. Собівартість реалізованої продукції
12. Зворотні відходи
13. Критична точка виробництва (точка беззбитковості)
14. Кошторис
15. Калькуляція
16. Об'єкт калькулювання
17. Економічні витрати

А) всі види витрат, виплат постачальникам за сировину та матеріальні ресурси.

Б) це платежі постачальникам матеріальних ресурсів, виплата заробітної плати, нарахування амортизації тощо.

В) мають неявний характер, оскільки відображають використання ресурсів, що належать власнику підприємства у вигляді землі, приміщень, активів тощо, за які він формально не платить.

Г) витрати, величина яких не залежить від зміни обсягу виробництва (в певних межах).

Д) витрати, величина яких залежить від обсягу виробництва.

Е) витрати однорідні за економічним змістом.

Ж) різнорідні за своїм складом, охоплюють кілька економічних елементів.

З) грошовий вираз витрат на підготовку, випуск та реалізацію продукції.

И) витрати окремого підприємства на виробництво і реалізацію продукції, а галузева – показує середні у галузі витрати на виробництво і реалізацію продукції,

К) витрати підприємства, пов'язані з його основною діяльністю за певний період незалежно від того, відносяться вони на собівартість чи ні.

Л) залишки сировини, матеріалів, напівфабрикатів, теплоносіїв та інших видів матеріальних ресурсів, що виникли у процесі виробництва продукції (робіт, послуг).

М) сума витрат на випуск валового випуску продукції, зменшена (збільшена) на величину собівартості при зростанні (зменшенні) залишків незавершеного виробництва.

Н) збільшення (зменшення) виробничої собівартості продукції на величину зміни витрат у залишках нереалізованої продукції.

О) розрахунок собівартості одиниці продукції, виконаних робіт та послуг.

П) продукція (робота, послуга), собівартість якої обчислюється.

Р) поелементний її склад, обчислений у відсотковому відношенні до загальної суми витрат, тобто питома вага різних елементів витрат на виробництво продукції.

С) обсяг виробництва і збуту продукції, за якого чиста виручка дорівнює собівартості, а прибуток є нульовим.

Задача 1.

Прибуток на одиницю продукції становить 150 грн., рівень рентабельності – 46 %. Визначити собівартість та реалізаційну ціну продукції.

Розв'язок

1. Собівартість продукції:

$$C = \text{Pr}1 / P$$

де C – собівартість продукції, грн./ц; $\text{Pr}1$ – прибуток на одиницю продукції, грн./ц;

P – рівень рентабельності, коефіцієнт

2. Ціна реалізації продукції:

$$\text{Ц} = C + \text{Pr}1, \text{ де } \text{Ц} \text{ – ціна реалізації продукції, грн./ц;}$$

C – собівартість продукції, грн./ц; $\text{Pr}1$ – прибуток на одиницю продукції, грн./ц.

$$\text{Ц} = 150 + 326,1 = 476,1 \text{ грн.}$$

Задача 2.

Підприємство випускає шкільне письмове приладдя. В тому числі й блокноти, які продаються оптовим покупцям за відпускну ціною 25 грн. за упаковку. Воно продає на ринку свого регіону 1000 упаковок за місяць. Є наступні дані про структуру змінних витрат на виробництво однієї упаковки: затрати на матеріали – 3,0 грн.; затрати на заробітну плату виробничого персоналу – 6,0 грн.; накладні витрати – 3,0 грн.; витрати обігу – 2,0 грн. постійні витрати на 1 упаковку – 5,0 грн. Підприємство отримує додаткове замовлення на виробництво блокнотів від покупця з іншого регіону. Передбачено розмір партії – 500 упаковок за місяць за ціною – 15 грн. за упаковку. Новий оптовий покупець погоджується забирати товар прямо зі складу підприємства-виробника. Чи прийняти отримане замовлення, якщо виробничі потужності виробника дозволяють виготовляти 1500 упаковок за місяць?

Розв'язок

За існуючого виробництва витрати становитимуть:

$$\text{Взмінні} = 3 + 6 + 3 + 2 = 14 \text{ (грн.)}$$

$$\text{Вповні} = 3 + 6 + 3 + 2 + 5 = 19 \text{ (грн.)}$$

$$\text{Прибуток на одну упаковку становитиме: } \text{П} = 25 - 19 = 6 \text{ (грн.)}$$

$$\text{Прибуток на весь випуск: } \text{Пзаг} = 6 \times 1000 = 6000 \text{ (грн.)}$$

При виконанні нового замовлення постійні витрати не збільшуються, так як його виконання не вимагає збільшення виробничих потужностей. Можна вважати їх умовно-постійними і не включати в ціну на додатковий випуск, використовуючи метод прямих витрат (direct costing). Із змінних витрат треба відняти витрати обігу, так як новий споживач забирає товар прямо зі складу.

Тоді базисом ціни стануть зменшені змінні витрати :

$$\text{Взмінні} = 14 - 2 = 12 \text{ грн.}$$

За умов встановлення ціни на рівні 15 гривень підприємство отримає прибуток у розмірі:

$$\text{П}1 = 15 - 12 = 3 \text{ грн. а з усієї партії прибуток становитиме:}$$

$$\text{Пзаг}1 = 3 \times 500 = 1500 \text{ грн.}$$

Відповідь: замовлення за ціною 15 гривень вигідне підприємству, його треба взяти.

Задача 3.

Повна собівартість продукції становить 8000 тис. грн., виробнича – 7 800 тис. грн., виручка від реалізації продукції – 10 000 тис. грн. Визначити прибуток, рівень рентабельності та витрати на реалізацію продукції.

Розв'язок

1. Прибуток: $Pr = Vr - PC$, де Pr – прибуток від реалізації продукції, грн.;

Vr – виручка від реалізації продукції, грн.; PC – повна собівартість реалізованої продукції, грн.

$Pr = 10\,000 - 8\,000 = 2\,000$ тис. грн.

2. Рівень рентабельності:

$R = Pr / PC * 100\%$

де R – рівень рентабельності виробництва, %; Pr – прибуток від реалізації продукції, грн.; PC – повна собівартість реалізованої продукції, грн.

$R = 2000 / 8000 * 100\% = 25\%$

3. Витрати на реалізацію продукції:

$Vzb = PC - VB$, де Vzb – витрати на реалізацію продукції, грн.; PC – повна собівартість реалізованої продукції, грн.; VB – виробничі витрати на реалізовану продукцію, грн.

$Vzb = 8\,000 - 7\,800 = 200$ тис. грн.

ПЗ 16. Тема 4. Фінансові звіти підприємства. Коефіцієнти рентабельності, ділової активності, фінансової стійкості

1. Розрахункова ефективність

2. Реальні інвестиції

3. Економічна ефективність

4. Реальна ефективність

5. Соціальна ефективність

6. Ефект

7. Непрямі інвестиції

8. Абсолютна ефективність

9. Ефективність підприємства

10. Прямі інвестиції

11. Фінансові інвестиції

12. Валові капітальні вкладення

А) результат, наслідок зміни стану певного об'єкту об'єкту, зумовлене дією зовнішнього або внутрішнього фактору.

Б) комплексна оцінка кінцевих результатів використання основних і оборотних засобів, трудових і фінансових ресурсів та нематеріальних активів за певний період часу.

В) ефективність, яка виражається різноманітними вартісними показниками, що характеризують проміжні й кінцеві результати виробництва на підприємстві.

Г) ефективність, пов'язана з отриманням соціальних ефектів: поліпшення умов праці, зростання життєвого рівня населення, поліпшення екологічних параметрів.

Д) фактичний рівень витрат та результатів за даними бухгалтерського обліку та звітності.

Е) Розрахункова ефективність – проектні або планові показники ефективності, отримані розрахунковим шляхом.

Ж) загальна або питома (в розрахунку на одиницю витрат чи ресурсів) величина ефективності, яку отримує підприємство в результаті своєї діяльності за певний проміжок часу.

З) процес використання капіталу для придбання облігацій, акцій, інших цінних паперів, що ви пускаються державою або підприємствами.

И) вкладення капіталу у різні сфери народного господарства з метою відтворення реальних матеріальних (будинки, споруди, обладнання, передавальні пристрої) і нематеріальних (технічна, технологічна, науково -практична документація, патенти, ліцензії, ноу-хау) активів підприємства. такі інвестиції називають ще виробничими, або капітальними вкладеннями.

К) вкладення капіталу в певні об'єкти самим інвестором без участі фінансових посередників;

Л) процес вкладення капіталу в певні об'єкти за допомогою участь різного роду фінансових установ (банків, фондів) як посередників.

М) загальна сума одноразових витрат капіталу на просте і розширене відтворення виробничих основних фондів та об'єктів соціальної інфраструктури.

Задача 1.

Збільшення обсягу випуску продукції може бути досягнуто за рахунок діючого підприємства або будівництва нового. Технікоекономічні показники результатів втілення цих двох форм відтворення основних фондів наведені в таблиці 1. Визначити економічну ефективність та термін окупності виробничих інвестицій по обох варіантах, на основі цих розрахунків вибрати більш вигідний варіант інвестування.

Показники	Діюче підприємство		Нове підприємство
	До реконструкції	Після реконструкції	
Річний обсяг випуску продукції, штук	10000	29000	19000
Собівартість одиниці продукції, грн.	200	195	180
Ціна реалізації одиниці продукції, грн.	245	245	245
Капітальні інвестиції, тис. грн.	-	5800	8010
Нормативний коефіцієнт ефективності інвестицій	0,15	0,15	0,15

Розв'язок:

1. $Q_{рек.} = 29\ 000\ шт - 10\ 000\ шт = 19\ 000\ шт.$

2. $C_i + E_n \times k_i \rightarrow \min$

3. Приведені витрати при здійсненні реконструкції:

$$195\text{грн} + 0,15 \cdot \frac{5800\text{тис.грн}}{19000} = 195\text{грн} + 0,15 \cdot 305,26\text{грн} = \\ = 195\text{грн} + 45,79\text{грн} = 240,79\text{грн}$$

4. Приведені витрати при здійсненні нового будівництва:

$$180\text{грн} + 0,15 \cdot \frac{8010\text{тис.грн}}{19000} = 180\text{грн} + 0,15 \cdot 421,58\text{грн} = \\ = 180\text{грн} + 63,24\text{грн} = 243,24\text{грн}.$$

5. Коефіцієнт економічної ефективності капітальних інвестицій при здійсненні реконструкції

$$E_{\text{рекон.}} = \frac{(245\text{грн} - 195\text{грн}) \cdot 19000}{5800\text{тис.грн}} = \frac{950\text{тис.грн}}{5800\text{тис.грн}} = 0,16$$

$$E_{\text{нов.буд.}} = \frac{(245\text{грн} - 180\text{грн}) \cdot 19000}{8010\text{тис.грн}} = \frac{1235\text{тис.грн}}{8010\text{тис.грн}} = 0,15$$

6. Термін окупності:

$$T_{\text{ок.рекон.}} = \frac{1}{0,16} = 6 \text{ років } 4 \text{ місяці}$$

$$T_{\text{ок.нов.буд.}} = \frac{1}{0,15} = 6 \text{ років } 8 \text{ місяців}$$

Висновок: розрахунок показників економічної ефективності (коефіцієнтів економічної ефективності, терміну окупності) показників приведених витрат по обох варіантах (реконструкції та новому будівництву) свідчить про те, що більш доцільним є вкладання капіталу у реконструкцію діючого підприємства, оскільки при здійсненні цього варіанту коефіцієнт економічної ефективності є вищим, а приведені витрати є меншими порівнянно з новим будівництвом

Задача 2.

Визначити основні показники ефективності виробництва підприємства (прибуток, норма прибутку, рівень рентабельності виробництва, термін окупності капіталовкладень, коефіцієнт відносної ефективності капіталовкладень) за такими даними: валовий дохід – 7 500 тис. грн.; фонд оплати праці – 3 500 тис. грн.; собівартість валової продукції – 6 000 тис. грн.; середньорічна вартість фондів – 10 000 тис. грн.

Розв'язок

1. Прибуток:

Пр = ВД – ПС, де Пр – прибуток підприємства, грн.;

ВД – валовий дохід, грн.; ПС – собівартість валової продукції, грн.

$$\text{Пр} = 7\,500 - 6\,000 = 1\,500 \text{ тис. грн}$$

2. Норма прибутку:

$$N_{\text{пр}} = \frac{\text{Пр}}{\text{ОсФ}_{\text{ср}} + \text{ОА}_{\text{ср}}} \cdot 100 \%,$$

де $N_{\text{пр}}$ – норма прибутку, %; Пр – прибуток підприємства, грн.; $\text{ОсФ}_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість основних фондів, грн.; $\text{ОА}_{\text{ср}}$ – середньорічна вартість оборотного капіталу, грн.

$$N_{\text{пр}} = \frac{1\,500}{10\,000} \cdot 100 = 15 \%$$

3. Рівень рентабельності виробництва:

$$P = \frac{\text{Пр}}{\text{ПС}} \cdot 100 \%,$$

де P – рівень рентабельності виробництва, %; Пр – прибуток підприємства, грн.; ПС – собівартість валової продукції, грн.

$$P = \frac{1\,500}{6\,000} \cdot 100 = 25\%.$$

4. Термін окупності капіталовкладень:

$$T_{ок} = \frac{KB}{Pr},$$

де $T_{ок}$ – термін окупності капіталовкладень, років; KB – капітальні вкладення підприємства, грн.; Pr – прибуток підприємства, грн.

$$T_{ок} = \frac{10\,000}{1\,500} = 6,7 \text{ років.}$$

5. Коефіцієнт відносної ефективності капіталовкладень:

$$K_{еф.кв} = \frac{Pr}{KB},$$

де $K_{еф.кв}$ – коефіцієнт відносної ефективності капіталовкладень; Pr – прибуток підприємства, грн.; KB – капітальні вкладення підприємства, грн.

$$K_{еф.кв} = \frac{1\,500}{10\,000} = 0,15.$$